

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 33
júl, august 2023
cena 1,90 eura

7-8

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

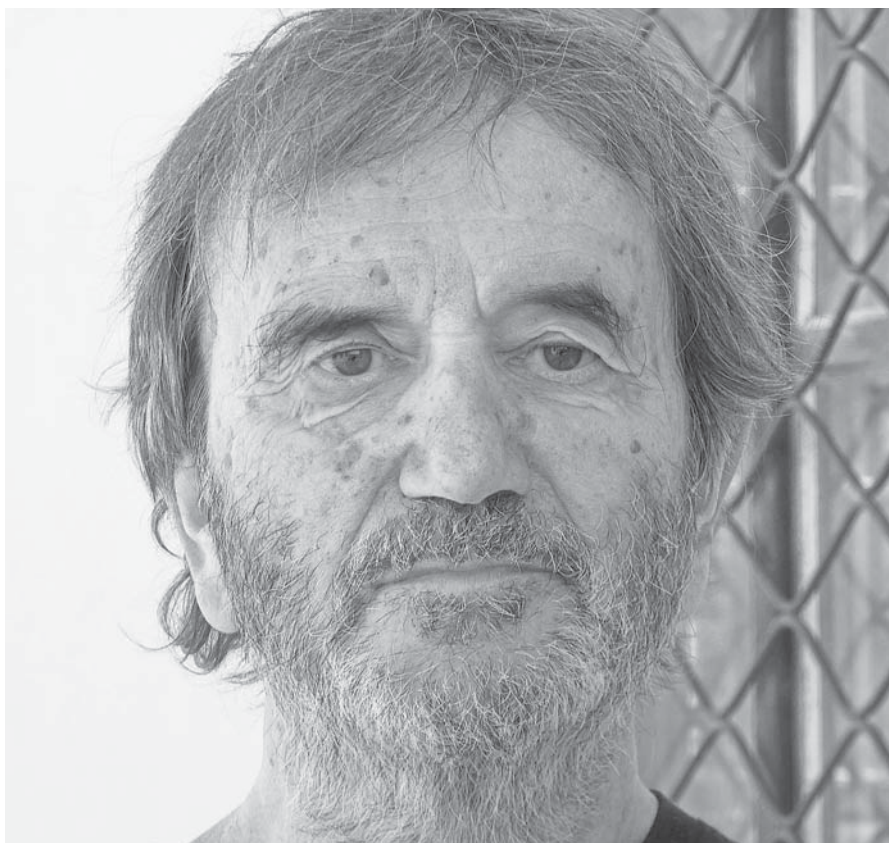
Doobeda išli do kostola, poobede volili komunistov

NÁŠ ROZHOVOR

Vladimír HAVRILLA sa predstavuje ako výtvarník, ktorý robí v štýle gréckeho umenia. Nepopiera, že do väzenia sa dostal dobrovoľne, keď odmietol ísť na vojenské cvičenie. Nepovažuje sa za rebela, ale za dobrodruha. Nedávno oslávil svoje osemdesiate narodeniny. Nazrime do jeho vnútra.

● Narodili ste sa v Bratislave, študovali na Vysokej škole výtvarných umení tiež v Bratislave. Ako sa vás dotklo bohémske prostredie mesta a školy? Aké bolo vaše rodinné zázemie?

Študoval som v rokoch, keď bol veľký obrat sveta. Nastupovali prevratné veci. To bolo v polovici 60. rokov minulého storočia. Najprv bitníci v Amerike začali písať iným štýlom. Pred nimi prišli abstrakcionisti ako Jackson Pollock, Franz Kline, ktorí robili úplne nový druh umenia, v Európe nepoznaného. U nás bolo abstraktné umenie

Vladimír Havrilla

Foto Eva Zelenayová

dokonca zakázané. Ale ten veľký pohyb umenia bol taký silný, že bola radosť sa zobúdzat, lebo vždy sa

niečo nové na zemeguli udialo. A my sme tým boli nadšení.

Pokračovanie na 10. strane

V ČÍSLĚ	Ján Litecký Šveda Nemakančekovia za, Židia proti Sorosovi 2
	Spýtali sme sa Vladimíra Havrilla 3-14-15-16

Eva Zelenayová Nebojme sa! 3
Eva Zelenayová V Čadci zazneli umlčované príbehy ľudí 4-5-6

Marián Tkáč Blašík chce pre Sorosa štátne vyznamenanie 9
Mária Dvorčáková Odvzdávajme posolstvo mládeži 12

Ján Košiar Deviaty ročník Memoriálu Šebastiána Labu 13
Rafael Rafaj Hanobenie odkazu III. odboja 19

ročník 33 • júl, august 2023

Nemakančekovia za, Židia proti Sorosovi

Nedávno sme v úvodníku písali, aký vplyv majú v súčasnosti peniaze pri presadzovaní aj tých najšialenejších komunistických výmyslov, netreba už ani gulag, ani guľku do tyla. Všade sa nájde dosť ľudí, ktorí okolo seba vidia obrovské bohatstvo dosiahnuté kresťanskou Európou. A keďže nevedia nič poriadne robiť, ani podnikáť a kopáť kanály sa im nechce, tak len vetria, odkiaľ môžu prísť lacno zarobené peniaze. Potom pre svojich chlebdárov, evidentne nenávidiacich európsku kultúru, sú ochotní robiť čokoľvek, aj si rozkopáť vlastnú budúcnosť. O deťoch už ani nehovoriac, len keď to teraz vystačí na nejaké pestrofarebné čačky s minimálnou dobou trvanlivosti.

Ale okrem týchto nemakačiek tu máme ešte jednu skupinu, ktorá úmyselne robí zle a ničí slovenskú kultúru. Z jednoduchého dôvodu – lebo ju nenávidí. Tu si povieme niečo o politickom hardware. České snahy o genocídu Slovákov a ich pohltenie neboli len také abstraktné. Českí politici plánovite vysádzovali svojich ľudí, za pomoci podplatennej malej vrstvy Slovákov, aby im Slovensko postupne kolonizovali. Stačí si prečítať ich významného novinára Peroutku. Z nepreberného množstva faktov spomeniem len jeden, ale zato veľmi výrečný príklad. V ČSSR sa oficiálne hlásalo, že štátotvorný je jeden československý národ. Lenže keď český príslušník „jednotného československého národa“ šiel robiť na slovenskú časť Československa, dostával k platu ešte bohaté diéty, ako keby šiel do nejakej kolónie. Zaujímavé. To teda bol jednotný štát ako hrom. (To, že niektorí z nich boli aj užitoční, je iná téma. Ale aj oni nechtiac prispeli k posilňovaniu genocídneho hardwaru.)

Oni sú stále medzi nami

A veľa ich potomkov je stále medzi nami, veď aj komunizmus nám tu inštalovali tak ich politici ako aj ich „profesori“, aj so svojim českým nacionalizmom, ktorý je najintenzívnejší v Európe. A práve ten český má v sebe silnú zložku nenávisť. O intenzite ich nenávisťného nacionalizmu, za „čisté“ Čechy, svedčia o. i. masové vraždy nečeského obyvateľstva. Veď len si spomeňme, keď už im nevládla Viedeň a mali voľné ruky, čo spravili so svojimi spoluobčanmi, sudetskými Nemcami. Tí mali pre ten kus zeme mimoriadny prínos, či už k vývoju priemyslu, sklárstva, pivovarníctva (dodnes ich najlepšie piva majú nemecké názvy) a postavili im najkrajšie mestá, ktorými sa dodnes pýšia – sprostou a neľudsky ich vyhnali z ich vlasti, celkovo asi tri milióny a 200 000 (!) ich pritom povraždili. Niektorí vravia, že vraj len 100 000. No ďakujem pekne. Ale o tom je stále

ticho – aspoň vidíme, ako na dlani, aké kádre ovládajú naše médiá, kde ten český antislovakizmus je stále výrazne prítomný.

Ale vráťme sa k našim nemakačkom a k ich najväčšiemu sponzorovi, súdruhovi Sorosovi. Ako sa vraví, čo je veľa, to je veľa, tento ľavičiarovsky fanatik už vyvolal búrku nespokojnosti aj medzi americkými Židmi. Začalo to tým, že veľmi pochybná nadácia ortodoxných ľavičiarov „Amadeu Antonio Stiftung“ nedávno obvinila Elona Muska kvôli jeho kritike G. Sorosa, že vraj preberá jedna k jednej názory z „Protokolov sionských mudrcov“ a ich tvrdý antisemitizmus. Pripomínam, že aj u nás existujú všelijaké obskurné organizácie, ktoré žijú z boja proti „rasizmu“ a „antisemitizmu“, ktorý je síce u nás na absolútnej periférii – nuž ale – ako by prežili, keď by ich niekto neplatil za presadzovanie svojich záujmov. To už nenechalo na pokoji ani niektorých amerických židovských konzervatívov a svetlo sveta uzrela občianska iniciatíva „Židia proti Sorosovi“. Hlavní iniciátori boli šéfredaktor časopisu Newsweek Josh Hammer a kandidát na generálneho prokurátora štátu Missouri Will Scharf.

Koho to Soros financuje?

Na svojom webe uviedli: „Nevidíme nič antisemitské na tom, keď poukážeme na veľa kanálov, cez ktoré G. Soros a jeho sieť financujú **organizácie radikálnych ľavičiarov**. Politická ľavica nie je židovstvo ako také a byť proti ľavičiarom neznamená to isté, ako byť antisemita. Bodka.“ **Hammer uvádza, že Soros celý svoj život zasvätil rozpútavaniu amerického anarchizmu, podkopávaniu teritoriálnej integrity Izraela a celkovej destabilizácii západných národných štátov.**

Hneď od prvých hodín mala táto kampaň na Twitteri veľký úspech a podporu tisícov rovnako naladených občanov. Ako uvádzajú, práve v časoch narastania antisemitizmu je veľmi dôležité vyvracať falošné obvinenia, ktoré sú len krycím pláštom pre určitú politickú agendu. Významný americký rabín Dov Fischer z Koalície pre židovské hodnoty (CJV), čo je najväčšia organizácia rabínov v USA, už v roku 2022 vyhlásil: „Etablovaným rabínom s ozajstným židovským životopisom prináleží jasne a bez akéhokoľvek nedorozumenia povedať, že je to Micva (spravodlivé konanie) – a žiadny antisemitizmus – napomínať a pranierovať G. Sorosa pre jeho radikálne pokusy škodiť verejnej bezpečnosti a americkej spoločnosti.“

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

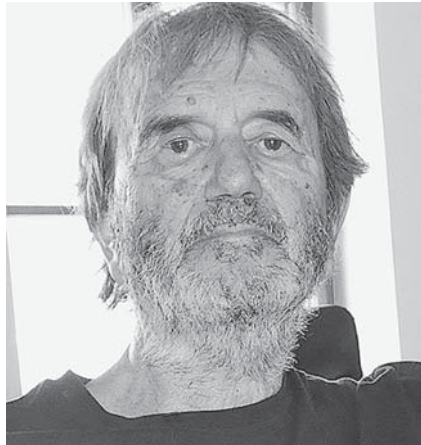
SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja ● **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska [KPVS] ● **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová ● **Redakčná rada:** Ján Košíar (predseda), Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Peter Mulík, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábek a Eva Zelenayová ● **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 ● **Telefón:** 02-5263 8156 ● **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk ● **webová stránka:** www.pv-zpko.sk ● **IČO:** 00679879 ● **Cena jedného výtlačku:** 1,90 EURA ● **Predplatné 20 EUR/kalendárny rok** ● **Predplatné pre zahraničných abonentov: 50 USD** vrátane poštovného. ● **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 ● **EV:** 3851/09 ● **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. ● **Nevžiadané rukopisy nevraciam** ● **ISSN:** 1338-404X ● **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

SPÝTALI SME SA

Vladimíra Havrilu

● Ako sa vám žije dnes?

V roku 1947 som spával v detskej postieľke v byte na Šoltésovej ulici v Bratislave. Mal som štyri roky. Neďaleko, len asi päťdesiat metrov od nášho domu, boli múry Justičného paláca. Sú tam dodnes. Ani vo sne by mi nenapadlo, že za tými múrmi budem raz sedieť. V cele číslo 157.

V apríli v roku 1947 sa v našom byte objavil akýsi policajt so samopalom, v uniforme. Bol to náš blízky príbuzný zo Šumiaca, Siman H. Povedal, že zajtra budú strážiť Justičný palác, že ho povolali, a že už teraz sú na streche väznice rozmiestnení vojaci a policajti. A že bude pár dní v Bratislave, tak nás prišiel navštíviť. Bol som prekvapený, lebo prvýkrát som videl v našom byte policajta.

Pokračovanie na 14. strane

Nebojme sa!

Super analýza. Pod podobnými názvami sa na internete šíri predvolebná kampaň. Samozrejme, že príspevky sú skôr stránickou propagandou, než nezávislou analýzou. Napokon aj členská základňa PV ZPKO má svoje predstavy o tom, ktorú zo strán by mohla preferovať a prečo. Žiaľ, na politickej scéne nejestvuje žiadna, ktorá by úplne zdieľala hodnoty našich členov. Pritom ide o základný mravný rámec zdedený po našich predkoch: kresťanstvo a národovectvo. Všetko ostatné je v tom. Až si treba položiť otázku, čo sa stalo, že sme sa milovými krokmi vzdialili sami od seba?

Veľkou príležitosťou vrátiť sa k slobodnému životu, založenému na tradičných hodnotách bol rok 1989. Ibaže pokukovanie po konzumnom živote Západu nás priviedlo do slepej uličky. Povýšili sme hodnotu peňazí nad hodnotu ducha. Využil to finančný špekulant a kupliar s demokraciou George Soros a mnohým zaplatil za služby pre svoje ciele: nastolenie liberálnej demokracie. Dnes už vieme, akú podobu má liberalizmus, a predsa ho nielen tolerujeme, ale i povinne propagujeme trebárs v RTVS. Niektoré politické subjekty (PS, SaS) sa priamo hlásia k liberalizmu, usilujú sa presadiť jeho hodnoty ako práva

sexuálnych menšín, rozvrat rodín či tradičných hodnôt, iní sa „iba“ považujú za ich koalíčných partnerov. Žiaľ, aj KDH. No reálne sa k liberálom hlásia všetky koalíčné strany z končiaceho sa volebného obdobia. Ba ani Pellegriniho Hlas neodmieta liberálov ako budúcich koalíčných partnerov. Kto teda zostáva pre našich voličov?

SLOVO SVEDECTVA

Dodnes mainstream donekonečna opakuje, že veľkým medzníkom v spoločnosti bola zmena v roku 1998 a je presvedčený, že aj tohtoročné voľby budú podobným medzníkom. Zámerne sa vyhýbajú obdobiu po voľbách v roku 1992, keď zvíťazilo HZDS s jasnou proslovenskou orientáciou. Tá nespočívala len v ambícii postaviť Slovensko na rovnakú úroveň s Českom, ale aj v tom, aby národné bohatstvo zostalo v slovenských rukách. Michala Kováča za prezidenta SR inaugurovali 2. marca 1993. O niekoľko týždňov, neprotokolárne, ho navštívil George Soros. Na sklonku roku 1993 oznámili komunisti (SDĽ), že majú dosť poslancov za HZDS na povelanie vlády. Vtedajší podpredseda parlamentu Peter Weiss (SDĽ) na marcovej schôdzi NR SR vyzval predsedu vlády – pán Mečiar, odíďte! Parlament vyslovil nedôveru vláde a po-

mocou kúpených poslancov vznikla dočasná Moravčíkova vláda.

V jesenných voľbách 1994 opäť vyhralo HZDS. KDH počas nasledujúceho štvorročného obdobia intenzívne organizovalo protivládne mítingy. Jeho predseda, kresťanský demokrat Ján Čarnogurský, nekresťansky vykrikoval z tribúny na námestí SNP: „My ich naučíme báť sa!“ A tak ako v marci 1994 vytvorilo KDH koalíciu s komunistami, rovnako tak urobilo aj po voľbách v roku 1998. Vtedy sa všetky strany, kresťania, liberáli, komunisti spojili proti hnutiu, ktorého zásluhou máme štát.

Ako ho po tridsiatich rokoch nestratiť? Ako nestratiť identitu národa? Ako sa nezapredať? Ako tým skôr narodeným prinavrátiť pamäť a ako mládeži odovzdať dedičstvo otcov. Na politickej scéne sa kreujujú dva bloky: národný verzus všetky ostatné relevantné politické strany. Teda liberáli, konzervatívci i komunisti. Takže, neverme žiadnym super analýzám, za ktorými sú možno také peniaze, aké v roku 1998 spojili rovnakú ideologickú fašírku k odstaveniu Mečiara. Teda k porážke pronárodných strán.

A nebojme sa, to nám odkázal sv. Ján Pavol II.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

V Čadci zazneli umlčované príbehy ľudí

Zišli by sa v školách

V Dome kultúry v Čadci sa 15. júna 2023 uskutočnil odborný seminár pod názvom **Kysuce a perzekúcie**. Seminár zorganizovali mesto Čadca, Dom kultúry v Čadci, Kysucké múzeum, Matica slovenská a PV ZPKO. Rokovaciú sálu zaplnili členovia našej organizácie zo všetkých regiónov, domáci záujemcovia aj mládež kysuckých škôl. Téma seminára zaujala a vyvolala ohlas, uskutočniť podobné podujatia aj v iných častiach Slovenska.

Po hymne a hymnickej piesni v podaní **Veroniky Časnochovej** sa k prítomným prihovarila zástupkyňa primátora Čadce **Anna Belousovová**. Pripomenula, že hľadanie lepších režimov je hľadaním pravdy. Dekan farnosti **vdp. Radovan Čulák** zdôraznil, že hľadanie pravdy je naplnením zákona. Zástupca primátora **Pavol Holeštiak** vyjadril nádej, že o rok prídu na seminár aj významní kysuckí rodáci. Zhromaždenie pozdravil tiež predseda PV ZPKO **Ján Litecký Šveda** a za Maticu slovenskú **Martin Turóci**.

Krutosť nastupujúceho režimu po roku 1948 nie je vo verejnosti prezentovaná v jej skutočnej podobe. Ani po vyše tridsiatich rokoch od zmeny režimu sa oficiálna slovenská historická veda nevysporiadala s vojnovým a povojnovým obdobím 20. storočia. Nastupujúca generácia nemá dostatok poznatkov o praktikách komunistickej ideológie a aj preto je ľahko zmanipulovateľná jej progresívnymi nástupcami. Netreba zabúdať, že komunistická strana si svoju výlučnosť na riadení štátu ukotvila v ústave. Kysucký seminár naplno

odhalil nenávisťnú politiku komunistov k ľuďom s iným názorom. K ľuďom, ktorí odmietali ich ideológiu.

Represie sa začali už v roku 1945

Martin Lacko vo svojej prednáške *Odvlečení do Gulagu* povedal, že síce komunistický režim bol oficiálne nastolený vo februári 1948, ibaže represie voči obyvateľstvu sa diali už od roku 1945. Týkalo sa to najmä ľudí odvečených do gulagov v Sovietskom zväze.

Martin Turóci objasnil tému *Kysuce v gottwaldovskom období 1948-1953*. Priblížil, že vo voľbách v roku 1946 získali demokrati v Čadci 3433 hlasov, kým komunisti len 839.

Martin Garek predostrel tému *prenasledovanie Cirkvi, tzv. Katolícka akcia na Kysuciach*. Uviedol, že bezpečnostná správa z 23. júna 1949 pre generálneho tajomníka ÚV KSS hovorila nasledovne: „Dňa 23. júna 1949 zhluklo sa v obci Čadca asi 1000 osôb, ktoré opustili prácu v závodoch „Slovena“, „Sigmapumpa“ a „Japa“. Bezpečnostné orgány však veľmi rýchlo, už 29. júna, pristúpili k vypočúvaniu 84 obvinených a k ich zaisteniu v TNP Ilava.

Ludovít Gunčaga otvoril najmä tri prípady prenasledovaných kňazov, rodákov z Kysúc. Jeho poznámka na úvod bola veľavravná: „Načo mám hovoriť o starých udalostiach? Sú aktuálne aj dnes, keď vidíme tlak na Cirkev.“ Zdôraznil však, že každé ľudské utrpenie má hodnotu. Je duchovnou pokladnicou slovenského národa. Ak ju poznáme, vieme ju využiť.

Sála v kultúrnom dome sa zaplnila do posledného miesta.

Foto Eva Zelenayová

Kolektívna snímka prednášajúcich. Štvrtý zľava jeden z hlavných organizátorov podujatia Pavol Holeštiak.

Foto Eva Zelenayová

Počúvala aj mládež.

Foto Eva Zelenayová

Stanislav Labjak ocenil stretnutie, ako bol seminár v Čadci, lebo ide o uplatňovanie ľudského práva. „Zišli sme sa v mene Božích hodnôt, to je veľmi cenné ovocie z týchto stretnutí,“ povedal. Ako príklad osudov ľudí v 50. rokoch uviedol rodinu zo Zákopčia.

Pavol Holeštiak hovoril o piatej etape slovenského vstáňavectva, o kysuckých osobnostiach v exile. Napríklad o Pole Negri, dcére drotára Juraja Chalupca z Nesluše. V roku 1902 Juraja za účasť v protiruskej konšpirácii zatkla cárska stráž a následne bol otec Poly Negri poslaný do vyhnanstva na Sibír. Pola Negri Patrila k prvým európskym herečkám, ktoré sa presadili v Amerike. Má svoju hviezdu na Hollywoodskom chodníku slávy.

Národný súd už v roku 1912

Ivan Mrva vystúpil s prednáškou národovci a martýri na Kysuciach. Spomenul, že Kysuce boli v 19. storočí husto osídlené a že prví kysuckí martýri pochádzajú z roku 1848. Katolícke noviny v roku 1878 zaznamenali odvliekanie detí na dolnú zem. Pritom nešlo len o siroty, ale aj o deti, ktoré mali rodičov. Zdôraznil, že cieľom bolo ich odkresťančenie. V roku 1910 sa na Kysuciach pustili do seba pokrokári a ľudáci a už v roku 1912 jestvoval národný súd. V roku 1918 zo 44 popravených v Kragujevci bolo až 23 Kysučanov. Popravili ich, pretože sa vzbúrili proti manierom veliteľov a národnostnému útlaku. V končiacej Veľkej vojne bojovali proti vojne, za život a ľudskú dôstojnosť.

Peter Ivánek a **Kvetoslav Gregor** spracovali tému organizovanie bývalých politických väzňov po roku 1990. **Ivánek** spomínal, že mal osem rokov, keď jeho starý otec bol odsúdený len preto, že diskutoval o politike. V roku 1913 odišiel do USA a keď v roku 1938 prišiel domov na návštevu, kvôli vojne sa už nemohol vrátiť do USA. Za peniaze, ktoré zarobil v Spojených štátoch postavil dom, ktorý mu po vojne znárodnili. Podobne odoberali majetky ďalším rodinám.

V diskusii zazneli návrhy, aby sa s obsahom seminára oboznámili aj deti v školách, lebo o perzekúciách na Kysuciach sa deti neučia. Nepoznajú udalosti, v ktorých sa ich predkovia postavili proti útlaku, za svoje ľudské práva.

Eva Zelenayová

Dokončenie na 6. strane

Kysuce v gottwaldovskom období 1948 – 1953

Voľby potvrdili i na Kysuciach dominanciu demokratov. Napríklad v Čadci, kde sa v rámci regiónu, vďaka početnejšiemu zastúpeniu robotníkov, komunisti tešili na kysucké pomery výraznejšej podpore, zvíťazila napokon Demokratická strana, ktorá získala vo voľbách 3443 hlasov a komunisti iba 839 hlasov. Komunisti neuspeli ani i v Kysuckom Novom Meste, kde vďaka početným robotníckym skupinám pracujúcich, najmä v žilinských závodoch, získali jedny z najlepších výsledkov na Kysuciach. Aj tu však zvíťazila Demokratická strana so ziskom 951 hlasov, komunisti dostali 524 hlasov, Strana práce 45 a Strana slobody 22 hlasov, čo bol na Kysuce relatívne priaznivý výsledok. Načrtnuté rozloženie politických síl sa odrazilo i v zložení miestnych správnych orgánov. Napríklad v Čadci v miestnom zastupiteľstve – pléne MNV, ktoré malo celkovo 36 členov, 29 reprezentovalo Demokratickú stranu a 7 zastupovalo KSS.

Komunisti aj na základe týchto výsledkov volieb pochopili, že demokratickým spôsobom sa k moci nedostanú.

V archívnej agende reflektujúcej neúspech komunistov v parlamentných voľbách na Slovensku sa v tejto súvislosti uvádza. „Kým v Čechách a na Morave vo voľbách zvíťazila KSČ.

To, čo sa dozvedeli na seminári, v škole neučia.

Foto Eva Zelenayová

Na Slovensku zvíťazila Demokratická strana. Už tieto výsledky volieb jasne dokumentujú zloženie triednych síl v tomto meste. To si vyžaduje, aby komunisti dôsledne bojovali za uskutočnenie Košického vládného programu a sústavne pred očami pracujúcich odhaľovali nepriateľov ľudu.“

Týchto „nepriateľov ľudu“ veľmi aktívne hľadali najmä v tábore reprezentantov i voličov Demokratickej strany, na ktorý najmä pod záštitou očisty verejného života podnikali neustále útoky. Účelovo pritom využívali najmä

spojitosti (hoci i veľmi vágne) s minulým režimom. Keďže mnohí z reprezentantov Demokratickej strany sa nejakým spôsobom angažovali i počas obdobia Slovenskej republiky. **Rozličnými spôsobmi, najčastejšie však vydieraním, zastrášaním či priamymi útokmi sa im od druhej polovice roku 1946 a v priebehu roku 1947 podarilo eliminovať veľkú časť opozičného demokratického spektra a tak si pred konečným politickým stretom, ktorý prišiel začiatkom nasledujúceho roku, pripraviť dobrú východiskovú pozíciu k v tajnosti plánovanému prevratu.**

V rovnakom období od 24. februára začali v kysuckých obciach vznikať i Akčné výbory Národného frontu, ktoré v nasledujúcich dňoch a týždňoch postupne prebrali všetku výkonnú moc. **Pôvodné národné výbory boli rozpustené a ich kompetencie prebrali akčnými výbormi menované dočasné správne komisie, kde mali zastúpenie výlučne komunisti, preverení nestraníci a spriaznení členovia rozličných inštitúcií.**

Martin Turóci
výber z prednášky

Pohľad do rokovacej sály.

Foto Eva Zelenayová

Nezabudnú potomkovia?

V Hornom Slavkove sa účastníkom Jáchymovského pekla prihovoril podpredseda PV ZPKO Štefan Novák:

„Bratia muklovia, vážené rodiny politických väzňov, vážení účastníci pietneho zhromaždenia!

Každý rok sa stretávame na tomto mieste, aby sme vzdali úctu umučeným a zavraždeným osobám, ktoré komunistický režim zlikvidoval len preto, že milovali svoju vlasť a chceli žiť slobodne, bez cudzieho diktátu. Ďalšie desiatky tisíc z tých istých dôvodov putovali do väzníc a táborov nútených prác. Doma zostali rodiny bez živiteľov. Manželky boli odsúvané na slabo platené práce. Deti bolo treba živiť a šatiť. Trpeli teda tak, keď nie viac, ako slobody pozbavený manžel.

Roky zatlačajú tieto udalosti do úzadia. Tragické osudy týchto rodín neboli riešené ani po roku 1989. Politickí väzni odchádzajú do večnosti. Nezabudnú potomkovia na ich utrpenie a budú pokračovať v týchto pietnych spomienkach?“

Dvaja žijúci väzni Jáchymova, zľava Leo Židek a Štefan Novák, na tohtoročnej pietnej spomienke.

Foto archív

Ateistické začiatky

Cenným svedectvom doby je denník prof. Alfreda Piffľa (1907-1972). Bol by ešte vzácnejší, keby o časť z neho sa nepostarala ŠtB.

Desať rokov pôsobil na SVŠT z toho dva roky ako prvý dekan Fakulty dejín architektúry a pozemného staviteľstva.

V auguste 1957 bol zaistený a odsúdený na dva a pol roka odňatia slobody za pokus o verejné poburovanie a ohováranie spriatelenej moci. Obžaloba bola založená na jedinom liste, ktorý poslal svojej matke.

V pondelok 30. marca 1953 si zapísal:

„Jóbova zvesť: kolega Karfík a ja máme byť vystahovaní z Bratislavy. Kolega Karfík preto, že má ženu Švédku, a ja zato, že som bol ako záložný dôstojník počas manévrov na jeden mesiac pridelený na spravodajské odd. generálneho štábu československej armády za buržoáznej republiky.

Poslucháči sa boli pýtať dekana, či môžu skôr vycestovať na veľkonočné sviatky. On sa ich opýtal, koľkí vystúpili z cirkvi.“

(red)

Kolektivizácia alebo krádež majetkov?

Zo stretnutia pri pamätníku politickým väzňom a obetiam násilnej kolektivizácie v Bohdanovciach poslali pozdrav a poďakovanie členovia výboru regionálnej pobočky PV ZPKO v Trnave pani Márii Branišovej.

Iniciovala a aj zaplatila zhotovenie pamätníka, ku ktorému 7. júna 2023 položili veniec a spomínali na udalosti tohto obdobia.

Priamo sa dotkli rodiny pani Branišovej z tejto obce. Pamätník je jediným svojho druhu na Slovensku, venovaný obetiam násilnej kolektivizácie.

(red)

Bilancovali v Prievidzi

Členovia regionálnej pobočky PV ZPKO v Prievidzi si na výročnej členskej schôdzi 3. júna 2023 zvolili nového predsedu. Stal sa ním Ing. Milan Kováč. Na schôdzi sa zúčastnil čestný predseda PV ZPKO Arpád Tarnóczy, predseda PV ZPKO Ján Litecký Šveda a duchovný organizácie Ján Košiar.

Nový predseda zdedil dosiaľ neriešené problémy po jednej z najväčších ekologických havárií v Európe v roku 1965 – roztrhnutie hrádze popolčeka v časti obce Horné Lelovce neďaleko Zemianskych Kostolian. Toxický materiál vtedy zamoril celú dolinu po rieke Nitra až po Partizánske. Dodnes sa v pôde pod ornicou nachádzajú stopy popolčeka, dodnes neboli obyvatelia tohto regiónu odškodnení a haváriu považujú za zločin komunizmu, ktorý nemôže byť premlčaný.

Okolie Zemianskych Kostolian je elektrárnou zjavne postihnuté. Predseda pobočky Milan Kováč ukázal vedeniu organizácie priamo na mieste, čo zostalo po havárii hrádze. Napríklad opustený rímskokatolícky Kostol Narodenia Panny Márie v Dolných Lelovciach, ktorý až do roku 1965 slúžil veriacim. Po viacerých vlámانيach stavba

Ján Litecký Šveda pred hrobkou rodiny Tarnóczyovej. Foto Eva Zelenayová

kostola navyše vyhorela a dodnes chátra. Aspoň dočasný obrat k lepšiemu predstavovala rekonštrukcia krovu a strechy v roku 1991, ktorá objekt uchránila pred väčšími škodami. Po pretrhnutí hrádze s popolčekom však došlo k zničeniu veľkej časti obce.

Neďaleko kostolíka chátra i hrobka rodiny Tarnóczyovej. Neunikla vykrádačom hrobov až rodina napokon hrobku opustila. Stojí ako tichý svedok zašlých čias.

Pobočku v Prievidzi poznamenal odchod viacerých členov do večnosti. Pán Kováč sa zmienil aj o tom, že členská základňa starne a je čoraz ťažšie presvedčiť mladých ľudí, aby nebrali demokraciu ako samozrejmosť, lebo ľahko o ňu môžu prísť. No to je už úloha nového predsedu, rozšíriť rady organizácie o rodinných príslušníkov politických väzňov, prípadne sympatizantov našej organizácie a dať jej nový impulz. (zel)

Na výročnej schôdzi v Prievidzi. Zľava v strede Milan Kováč.

Foto Eva Zelenayová

Blaščák chce pre Sorosa štátne vyznamenanie

Ako je známe trojpišmenkový denník smetiariov – SME ovláda George Soros, v ktorom aktívne pracuje bývalá redaktorka RTVS Zuzana Kovačičová Hanzelová. A tá nedávno viedla rozhovor s aktuálnym šéfom Nadácie otvorenej spoločnosti Fedorom Blaščákom (jednou z jeho predchodkýň na tomto poste bola známa „nekontroverzná premiérka“ Iveta Radičová či Ján Orlovský, v súčasnosti riaditeľ Migračného úradu Ministerstva vnútra SR).

Pripomeňme si niekoľko viet z ich dialógu: „Soros ako osoba na Slovensku nie je dostatočne atraktívny na to, aby to preniklo spoločenským vedomím. Ale ako zástupný symbol toho, čo tu v slovenskej spoločnosti máme, anti-amerikanizmus, vysokú mieru antisemitizmu a nenávisť voči bohatým Židom, na toto oni hrajú,“ odpovedal Blaščák na otázku redaktorky, či môže strašenie Georgom Sorosom fungovať na Slovensku tak ako v Maďarsku. Ako vieme, Soros pochádza z Maďarska, kde sa údajne cez vojnu angažoval nie práve tým najžiadanejším spôsobom a pomaly ho na „tróne“ ničiteľov tradičných hodnôt strieda syn Alex. (Nedávno, na Deň otcov, obehli internet fotografie Sorosa juniora – s manželom čiernej pleti.) Vláda Viktora Orbána odhalila skutočnú tvár Sorosa a dokonca z Budapešti vypoklonkovala jeho Stredoeurópsku univerzitu do Viedne. (To je tá univerzita, na ktorej prednášal aj náš terajší predseda vlády Ódor.)

Soros? Šimečka? Rovnaká DNA

Veľmi pozoruhodný je „nekontroverzný“ Blaščákov návrh: „George Soros kým žije, mohol by sa stať adeptom na (slovenské) štátne vyznamenanie. Má obrovské zásluhy za slovenskú demokraciu. Mimoriadne pomáhal aj pri integračných procesoch, hovorí Blaščák o úlohe, ktorú v 90. rokoch Soros na Slovensku zohral. A v obehu je video, na ktorom tvrdí Martin M. Šimečka, otec šéfa progresívcov Michala Šimečku a syn Milana Šimečku, importéra marxizmu na Slovensko spoza rieky Moravy v 50. rokoch minulého storočia, že len Sorosove peniaze pomohli Slovensku zbaviť sa Mečiaru. (A pre informovanosť, druhým starým otcom europoslancu a šéfa progresívcov Michala Šimečku je Edmund Friš, šéfredaktor komunistckej Pravdy v rokoch 1947 – 1951.)

Soros sa prvý raz ukázal v Prahe už pred Vianocami 1989. Stretol sa s Havlom a „rozhodol“ o Havlovej prezidentskej funkcii. Čoskoro po inaugurácii bol u prezidenta Kováča a podľa dokumentárnych fotografií stretol sa i s Dzurindom, Miklošom a ďalšími budúcimi hviezdami slovenskej politiky. Počas služobnej cesty do New Yorku v roku 2017 bol pozvaný na hodinový rozhovor k Sorosovi vtedajší prezident Andrej Kiska, spoločne s Miroslavom Lajčákom, vtedajším ministrom zahraničných vecí. O tejto netypickej návšteve prezidenta prezidentská kancelária vôbec neinformovala. Kiska sa neskôr vyjadril, že sa so Sorosom rozprávali o príbehu Rómov v Spišskom Hrhove. Niektorí vidia Sorosovu stopu aj v udalostiach z jari a leta 2018, keď „ulica“ zlikvidovala Ficovo riadenie štátu, aj keď bolo výrazne proeurópske.

Predstavme si bližšie súčasného šéfa slovenských sorošovcov, Fedora Blaščáka. Osobne som mal možnosť s touto evidentne neslovensky „brúsenou“ osobou zo severu Slovenska, „večerať“

u Havrana, ešte ako predseda Matice slovenskej. Dych mi vyrazilo jeho myslím úplne prvá otázka: „Kedy zanikne Matica slovenská?“

V dokumente „Spýtaj sa vašich '93“, pod ktorým je podpísaná ako scenáristka a režisérka istá Barbora Berezňáková, dala v RTVS priestor Fedorovi Blaščákovi a ďalším. Objavili sa aj „Mečiarove deti“ – tridsiatnici narodení 1. januára 1993, ale aj traja Fedorovia: okrem Blaščáka ešte Vico a Flašík. Premiéra bola na Nový rok, takto si zrejme predstavovala oslavy 30. výročia vzniku SR naša verejnoprávna dvojbodka. Slovo dostali neznámi i známi Slováci (akoby ich však jedna mater mala) i Česi, najmä z pohraničia. Niektorí boli s prvým januárom 1993 spokojní, väčšina však ani nie a niektorí vôbec nie. Púšťali nám českú, vtedy aktuálnu krčmovú a Slovákov ponižujúcu odrhovačku „Sbohem Slovensko, bude ti líp“. A tak ďalej.

Zbohom Slovensko

Fedor Blaščák v dokumente chrlil takéto „perly“: „My sme žili mentálne na Západe. Nejaká republika nás nezaujímala. Ľudia si ani nevšimli, že tá republika sa rozpadla ako keď ti niekto vytiahne stoličku spod zadku. Pre mňa bola Praha hlavným mestom, Havel bol našim prezidentom. Prečo Mečiar s Klausom rozbili republiku? Je to jednoduché. Mečiar potreboval proste kradnúť a aby na to nikto nedozeral z Prahy. Táto Slovenská republika vznikla na lúpežných, amorálnych princípoch a základoch. V tom čase sa pripravovala najväčšia redistribúcia majetku v dejinách, stámiliónové hodnoty, o ktorých oni vedeli, že budú pritom, a to je, myslím, že to je úplný základ tohto rozhodnutia. Teda v základe Slovenskej republiky je túžba po majetku, je lož, je krádež. To sú tí ľudia, ktorí ju zakladali. Ja nevnímam samostatnú štátnosť ako nejakú najvyššiu hodnotu. To je ten rozdiel medzi nacionalistom a obyčajným človekom, ktorý vníma občiansky princíp ako dôležitejší. Politický dôraz na etnicitu, čo kedysi Fico pomenoval na nejakom zjazde Matice slovenskej, že tento štát sme nezakladali pre menšiny, tak to mne sa trochu spája s takým protofašistickým, nacionalistickým... Vznik republiky sa predal ľuďom ako akýsi historicky dôležitý odkaz, niečo, čo tisíc rokov tí ľudia chceli. Ja si myslím, že v tom roku 1992 aj na Slovensku, aj v Čechách bola drvivá väčšina ľudí, ktorí boli stotožnení s tou republikou. Sme koniec-koncov Európania, žijeme v EÚ, tak o čom to je?“

Takže Blaščáková idea odovzdať trebárs Rád Ľudovíta Štúra I. triedy Sorosovi jeho priateľkou, odchádzajúcou prezidentkou Zuzanou, čomu predchádzala už aj dotácia sorošovcom(!) od vlády vymenovanej touto osobou, má svoju absolútnu logiku. Bodaj by sme aj my, dušou i činmi skutoční Slováci, boli takto poprepájaní a nenechali sa peniazmi z rúk takýchto ľudí rozostávať a deliť na malé slabulinky skupiny, stráničky bez šance dostať sa do parlamentu. A oni sa rehocú na našich egách! Nad rozdelenými panujú a my, rozdelení, nedokážeme eliminovať od spoločenského vplyvu ľudí, ktorí dehonestujú všetko, čo je slovenské. Ktorí dokážu tvrdiť, že „táto Slovenská republika vznikla na lúpežných, amorálnych princípoch a základoch.“ A ktorí plávajú na všetky slovenské pamätníky na Bratislavskom hrade bez ohľadu na to, kto ich postavil.

Marián Tkáč

Doobeda išli do kostola, poobede volili komunistov

Pokračovanie z 1. strany

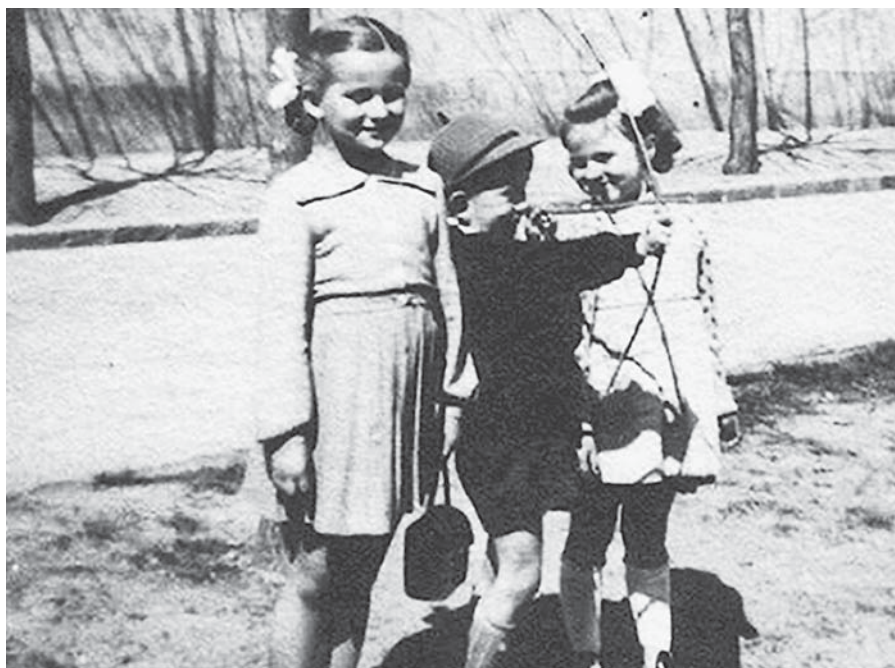
Začali sa predávať vinylové platne, ktoré hrali už nie tri minúty, ale neuveriteľných dvadsať. A ešte k tomu stereo. Potom prišli kazetové magnetofóny. Spisovatelia Moravia a ďalší. Fellini, Zavattini, Pasolini priniesli do filmu nový rozmer. Táto nová vlna spôsobila rozruch na celej zemeguli. A do toho vstúpili hippies. Dnes, ale už aj vtedy, sa nám zdali naivní, no predsa len priniesli zdola duchovný rozmer.

● **Hovoríte duchovný rozmer? Lebo hippies bola vzbura proti Bohu, proti morálke, priniesli voľnú lásku. Odvtedy sa datuje vzbura Európy proti konvenciám a nástup nového veku a ten sa dnes prejavuje v gender ideológii. Myslíte si, že je to dobrá zmena v európskej kultúre, v európskej civilizácii?**

No, musím ustúpiť, lebo je to tak. Pretože free love nie je čosi, čo sa udeje nejak často. V západnej kultúre sa to odohralo prvýkrát. Vznikajúce komúny, kde bolo všetko free, boli zaujímavé, vyústilo to do LGBTI. A do 72 pohlaví. Samotných hippies môžeme považovať za krátke divadlo, za ktorým spadla opona, ibaže idea sa rozvíja ďalej v tých príšerných dúhových pochodoch. Nepovedal som, že obdivujem hippies. Skôr som mal na zreteli, že už vtedy vznikali takéto hnutia zdola, lebo vždy je veľa ľudí, čo sa pokúšajú zmeniť svet.

● **Venujete sa sochárstvu, maliarstvu, grafike, literatúre aj filmu. Dá sa to?**

Výhodou toho je, že keď dva dni robím sochu zrazu mi napadne, že by som mohol napísať poviedku. Poviedku, ako nakupujem bez kariet, zadarmo, len fotografiou mojej tváre. Lebo už sú bežné kamery, ktoré nás poznajú a vedia či mám alebo nemám peniaze a určia, koľko tovaru si môžem zobrať. A pretože na balkóne je pekné počasie, rýchlo vezmem olejové farby a začnem nejakú abstraktnú mazanicu, aby som sa uvoľnil. Pretože už len vôňa olejo-

Malý Vlado s lukom na Šoltéske. V pozadí múr väznice tzv. Justičáku.

Foto archív.

vých farieb, keď ich vytláčam z tuby, mi robí dobre. Lebo vône sú pre človeka veľmi dôležité.

● **Nedávno, 13. mája, ste oslávili osemdesiatku.**

Áno, to je magická osemdesiatka.

● **V čom?**

Viacerí to tvrdia. Dokonca akoby to bol cieľ. Viem, že v deväťdesiatke sa budem cítiť starý. Ale teraz mám odstup. V podstate sa dá o osemdesiatke povedať, že som pocítil uvoľnenie, aj lepšie spávam. Šesť hodín a mám také sny ako nikdy predtým.

● **Ako prvý na Slovensku ste sa venovali experimentálnemu filmu. V čom spočíval ten experiment?**

Bolo to hlavne preto, že ako sochár pracujem s kladivom a dlátom, búšim do mramoru, čo je na jednej strane príjemné, ale na druhej strane je to fyzicky dosť namáhavé. Niekedy sa stane, že po niekoľkých týždňoch práce urobíte jeden chybný ťuk dlátom a všetko je pokazené. Potom musíte sochu prerobiť, aby ste zachránili to, čo tam bolo. Niekedy z toho môže vziť aj čosi zaujímavejšie než bol pôvodný úmysel. Pokiaľ

sa to týka abstraktného umenia. Ale keď odpadne hlava... No tak nič sa nedeje, bude torzo.

● **A film?**

Keď robím film, nikdy mi nejde o experiment. Ale o to, aby ma to bavilo.

● **V jednom rozhovore spomínate, že stačí, ak dielo zanechá dojem. Že napokon aj ten sa vyparí. Ale aj dojem je isté posolstvo, prinajmenšom o autorovi.**

Robím pre priateľov a chcel by som, aby to bola pre nich pochúťka ako bratislavské rožky od pekára. Ak mi niečo napadne, chcem vidieť, ako to bude vyzeráť v hmotnom svete. A niekedy je výsledok ešte krajší ako som to mal v hlave.

● **Čiže máte šťastie, že máte talent, ktorý môže zužitkovať vašu fantáziu.**

(Hlboký vzdych.) Je mi úplne jasné, že moje najlepšie veci vznikli vnuknutím z druhého brehu. To nie je môj talent, jednoducho som bol vybratý, aby som to urobil. Bernstein nebol talentovaný, on dostával signály z druhého brehu. A napísal operu West Side Story. Inak by to nebolo možné.

● **Vaše sochárstvo zaraďujú ku konceptuálnemu umeniu. Konceptuálna tvorba je silným prúdom súčasného umenia. Ibaže môžeme ešte hovoriť o umení, ak je z neho vyradené estetické hľadisko, ba aj hmotná stránka diela? Tam vás radia.**

Lebo tomu nerozumejú. Usilujem sa robiť tak, ako starí Gréci. Keď urobím veľmi jednoduchú sochu ako je tyčkový muž zo štyroch zápaliek, nerobím koncept, ale veľmi jednoduchú sochu. Ako robili starí Gréci pred päťtisíc rokmi v Kykladách. Chcem sa priblížiť k jednoduchosti. Najlepší konceptualista v Bratislave je Peter Bartoš. Vie výborne maľovať a výborne kresliť holubov. A je najlepší slovenský vlastenec, napriek tomu, že sa narodil v Prahe.

● **Ak hovoríme o politických väzňoch, zvyčajne ide o ľudí, ktorí sú väzňami svojho svedomia. Vonkajší svet je v rozpore s ich vnútorným svetom. Ako je to u umelcov? Nie sú umelci väzňami aj vlastnej fascinácie?**

(Pauza.)

● **Trošku komplikované?**

Nie je to komplikované. Často som fascinovaný vlastnou sochou, hlavne ak je pekná.

● **Ale to vás nemusí priviesť do spoločenskej izolácie tak, ako politických väzňov priviedlo ich zmýšľanie.**

Nie, ale 90 percent ľudí sú konformisti. Prispôbia sa všetkému. Za bývalého režimu boli voľby v nedeľu. Ľudia išli odovzdať svoj hlas a tým pádom táto väčšina potvrdzovala komunizmus. A mnohí z nich boli pred obedom v kostole. Doobeda išli do kostola a poobede voliť. Tak čo sú to za katolíci, keď idú voliť komunistov? A toto bolo počas celého komunizmu a dnes to pokračuje ďalej. Tí, čo vedia povedať a dosť, nebudem mať s tými darebákmi nič spoločné, takých ľudí je málo a tých potom zavrú do väzenia a bručia v base.

● **Ako štvrták ste napísali poviedku, za ktorú ste dostali dvojku z chovania. V roku 1976 ste**

boli väznený v Justičnom paláci ako disident. Čo majú spoločné tieto útoky proti vám? Išlo o rebelstvo alebo o niečo viac?

Určite nie o rebelstvo, skôr o dobrodružstvo. Vtedy, v roku 1976, bolo všetko zakázané. Nemohli sme robiť výstavy. Vystavovať mohli len schválení umelci podriaďujúci sa režimu. Cestovať sa tiež nedalo a veľmi

prezliekali do väzenských šiat. A dali mi aj dreváky.

● **Ako sa skončilo vaše dobrodružstvo?**

Keď ste dlho vo väzení a každý deň je rovnaký, každý deň vstávate a musíte sa hlásiť číslom v pozore, zrazu sa vygumuje všetko, v čom získavate svoju osobnosť. Lebo by ste neverili, aké je dôležité mať okolo seba pôvodné veci. Tie vám ako zrkadlo hovoria, že existuje vaša osobnosť, identita, vaša existencia. Keď to zmizne, vo vašej hlave sa vaša existencia začne rozpadávať.

● **Pochovaný zaživa.**

Pochovaný zaživa. Potom som to zachraňoval tým, že som hral dámu so spoluväzňami.

● **Koľkí ste boli na cele?**

Siedmi až jedenásti. Boli tam trojposchodové postele.

● **Ako dlho ste tam boli?**

Dva mesiace. Bola to vyšetrovačka, ale nevedel som, čo nastane, keď človek nemá vonkajšie podnety, svoj pohár, svoju tvorbu.

● **A odsúdili vás?**

Nie, lebo som povedal, že pôjdem na to cvičenie. Povedali mi, že ak by som trvale odmietal ísť na cvičenie,

nikdy sa z väzenia nedostanem domov. Povedali mi to bachari aj riaditeľ väznice. Dokonca mi naznačili perspektívu – dostanete nejakú chorobu a zomriete vo väzení. Proste nemal som šancu dostať sa von. Oznamil som teda, že pôjdem na to cvičenie. Ale potom ma už nevolali. Vykašľali sa na mňa.

● **Aké miesto vo vašom živote má Boh?**

(Pauza.)

Jeden japonský básnik napísal - len pomaly, pomaly slimáčik lez na horu Fudži.

Boh ma stále napomína. Chce, aby som sa polepšil. A že mám na to ešte desať rokov.

Eva Zelenayová

V. Havrilla: Raňajky v cele 157.

som chcel ísť do sveta a zažiť všetko moderné umenie, aké sa vtedy odohrávalo na veľmi dobrých výstavách v západnej Európe. Keďže som cestovať nemohol, zatiahol som spiatocku a povedal som si, keď nemôžem ísť hore, pôjdem dole. A pôjdem navštíviť také územie, aké málokto vidí. A aj to bol dôvod, prečo som napísal na vojenskú správu, že nejdem na cvičenie, aby ma zavreli do Justičného paláca. Chcel som vidieť tú celu 157, v ktorej som bručal, lebo ma do nej zavreli. Lebo som chcel vidieť aj tie vnútorné priestory, v ktorých bol zavretý náš prvý slovenský prezident. A chcel som vidieť tú pivnicu, aj som v nej bol, lebo tam ma

Odovzdávajme posolstvo mládeži

Od Levočskej vzbury nás delí 74 rokov. Členovia PV ZPKO si 25. júna 2023 pripomenuli príklad svedectva viery svojich spoluobčanov, ktorých postoje môžu slúžiť ako memento aj pre dnešnú generáciu.

Po roku 1989 politickí väzni prežili pád totality emotívne, ale jedno, v čom sa zmylili, bola naivná viera, že zlo je definitívne porazené a nahradí ho už len dobro.

Dnes žijeme v čase, keď prevláda nenávisť, s ktorou sa politickí väzni ani ich potomkovia nemôžu stotožniť. Našou povinnosťou je oslovovať mladú generáciu, ktorej história po roku 1945 je neznáma.

Členovia našej pobočky zorganizovali 23. júna 2023 stretnutie so žiakmi Gymnázia Janka Francisciho-Rimavského v Levoči. Stretnutia sa zúčastnila aj Emília Osifová, žiačka profesora Rudolfa Juríka, stredoškolského pedagóga, vlastenca, historika a spisovateľa, ktorý sa postavil proti nastupujúcej hrôzovláde komunizmu. Celý svoj život zasvätil boju za vieru, slobodu, pravdu a demokraciu. S pokorou znášal prenasledovanie, väznenie, šikanovanie, napriek tomu zostal verný svojmu presvedčeniu. Celým svojím

Zhromaždenie členov PV ZPKO pri pamätnej tabuli v Bazilike sv. Jakuba v Levoči. V strede prof. František Dluhoš.

životom sa zaradil medzi osobnosti dláždiace cestu k slobode a demokracii.

Na výročie Levočskej vzbury sa konala slávnostná sv. omša v Bazilike sv. Jakuba, ktorú slúžil dekan farnosti Peter Majcher. O slávnostnú atmosféru počas sv. omše za politických väzňov sa pričínil chrámový spevokol z Litomyšle, ktorému som sa poďakovala a oboznámila ho komu spievali.

Foto Monika Fekiačová
Po sv. omši členovia - deti PV ZPKO vzdali úctu 52 prenasledovaným položením kytíc a zapálením sviečok, za prítomnosti emeritného dekana Františka Dluhoša. Je jeho zásluhou, že pamätná tabuľa politickým väzňom je na čestnom mieste v Bazilike sv. Jakuba.

Mária Dvorčáková
predsedníčka RO PV ZPKO v Prešove

Neustúpme ani o milimeter

Tvrdenie, že vždy bol niekto, koho kresťania dráždili, je vrcholne aktuálne ešte aj dnes alebo lepšie povedané, práve dnes je aktuálne. Vyčítajú nám naše kresťanské zásady, vyčítajú nám naše postoje k životným otázkam, ktoré sú inšpirované Božím zákonom; snažia sa nás ocierňovať, že sme neľudskí alebo homofóbni, necitliví k inakosti a neviem, čo všetko nám ešte vyčítajú len preto, že žijeme podľa zásad inšpirovaných Bohom. Tu vám opakujem len slová Pána Ježiša: „Nebojte sa ľudí... Nebojte sa tých, čo zabijajú telo, ale dušu zabiť nemôžu.“ Vydržte v štýle života kresťanov a neustúpte ani o milimeter. My sa nemáme čoho báť, pretože Pán Ježiš neopúšťa svojich učeníkov.

Dnes si pripomínáme výročie Levočskej vzbury z roku 1949. Táto udalosť sledovala jeden konkrétny cieľ, a síce zabrániť zatknutiu farára Jozefa Vojtasa. Ale rovnako tak táto udalosť sledovala aj ten dôležitejší cieľ a síce bojovať proti nespravodlivému komunistickému režimu, ktorý si chcel podmaniť, využiť a zneužiť Katolícku cirkev pre svoje mocenské plány. Historik Ústavu pamäti národa Martin Garek k Levočskej vzbure poznamenáva: „Aktívny odpor veriach porazil diabolský komunistický plán na zničenie Cirkvi a aktívny život veriach porazí aj dnešné nebezpečenstvo liberalizmu.“ **Z homílie Petra Majchera, dekana levočskej farnosti**

Ohlas študentov

Cieľom besedy, ktorá sa na našej škole uskutočnila 23. júna, bolo priblížiť mladým ľuďom históriu, aby sa neopakovala. Pani Dvorčáková a pani Osifová nám rozprávali o Levočskej vzbure, politických väzňoch a o profesorevi Rudolfovi Juríkovi, ktorý po účasti na Levočskej vzbure putoval do Leopoldova a Jáchymova.

Pani Osifová bola žiačkou profesora Juríka, spomína na neho ako na skvelého a iniciatívneho pedagóga, ktorý vedel zaujať. Pani Dvorčáková je dcéra politického väžňa, o Levočskej vzbure a o politickej situácii počas komunizmu rozprávala jasne a zaujímavo. Všetci sme pozorne počúvali a snažili sa z besedy si odniesť čo najviac. Beseda bola príjemná a zaujímavá no najmä náučná.

Jakub Strážik
študent gymnázia

Prijali nás v Jas-e

Na pozvanie Kresťanského združenia Jas sa traja členovia PV ZPKO stretli v sídle združenia.

Program stretnutia bol rôznorodý, predovšetkým sa orientoval na misiu sv. Cyrila a Metoda na našom území. Duchovným otcom združenia je **Václav Kocián**, ktorý celebrou sv. omšu. Náš člen Ing. Pavel Mihalič oboznámil prítomných s odkazom každoročne organizovaného pietneho aktu Jáchymovské peklo. Eva Zelenayová zasa so vznikom a poslaním našej organizácie aj s publikáciou Zrkadlenie. Aktívnu účasť členov našej organizácie zabezpečil Ing. Marián Šuran. (red)

V kaplnke združenia odslúžil sv. omšu účastníkom stretnutia vdp. **Václav Kocián**, na snímke v strede.

Foto Eva Zelenayová

Deviaty ročník Memoriálu Šebastiána Labu

Farnosť a obec **Valaská Belá**, príbuzní a priatelia zorganizovali 18. júna 2023 už 9. ročník Memoriálu Šebastiána Labu SJ (1931 – 2014), ktorý z tejto rázovitej slovenskej obce pochádzal. Hlavným celebrantom a kazateľom na svätej omši bol jeho blízky priateľ vdp. **Štefan Mordel** z Námestova. Spolu s P. Labom a ďalšími kňazmi zo Slovenska sa viacrát zúčastnil na Medzinárodnej letnej teologickej akadémii v rakúskom Aigene neďaleko Linzu. Kazateľ pripomenul nielen životné dáta významného rodáka z Valaskej Belej, ale aj

Foto: Marek Murajda

jeho publikácie o Jánovi Pavlovi II. ako aj jeho presvedčivý kazateľský i publikačný apoštolát v exile i doma, v duchu otca národa Andreja Hlinku *Za Boha a národ*.

V aplikácii na súčasnú situáciu chaosu vo svete – straty pravdy o Bohu a človeku – Š. Mordel v rečníckej otázke, ako by to hodnotil a ako by sa k tomu postavil P. Šebastián, vyslovil presvedčenie, že P. Šebastián mal v zásadných otázkach viery v Boha, učenia Cirkvi i práve Slovákov na vlastný štát, vždy jasno a určite by bol vzorom i príkladom pre všetkých, nielen kňazov. Svätú omšu koncebrovali **Marián Červený**, farár v Čunove neďaleko Bratislavy a **Ján Košiar**, duchovný PV ZPKO.

Šebastián Labo emigroval cez ZSSR do Ríma, aby sa stal kňazom. Dňa 1. marca 1969 ho vysvätil biskup Pavol Hnilica SJ. Po vysviacke sa stal jezuitom a biskupovým spolupracovníkom v pomoci prenasledovanej Cirkvi na Slovensku. Bol členom našej organizácie. V roku 2020 mu nitriansky biskup **Viliam Judák** odhalil na miestnom Kostole sv. Michala pamätnú tabuľu. Vedľa nej v roku 2021 pribudla ďalšia, pripomínajúca nie menej významného slovenského kňaza, rodáka z Valaskej Belej, **Antona Hlinku** (1926 – 2011).

Ján Košiar

Neusvedčili ma

Keď som mala 14 rokov, stará mamička mi našla zamestnanie v Slovenských bazaltových kameňolomoch. Prešla som všetkými oddeleniami v závode až som skončila na fakturácii štrkov. Keď som pracovala v telefónnej ústredni, vošli do kancelárie dvaja muži čo hľadali Gitu Valentovú. Povedali im, že je to tá, čo sedí v ústrední. Mne povedali: „Pohni sa rýchlo a pod' s nami!“ Požiadala som ich, aby sa mi predstavili. Keď obrátili golier saka, vedela som, že sú pracovníci bezpečnosti v civile. Povedala som im: „To ale nie! Musím zaniesť na poštu dôležitý uzávierkový list, čo mi prikázala Marienka Kenížová, moja kolegyňa.“ Dala som im dve stoličky, aby si sadli, kým som lepila známky na list a zapisovala poštu

do zošita. Po dokončení roboty som im povedala, že teraz už môžeme ísť. V kancelárii bola vtedy Gabika Moštenická rod. Hubáčová z Hlinky nad Hronom, ktorá toto moje správanie voči pracovníkom bezpečnosti pozorovala. Dnes má 86 rokov, a keď som sa s ňou rozprávala, povedala mi, že ma vtedy obdivovali, aká som bola smelá, nebojácna a vedela som, čo im mám povedať.

Keď ma priviezli na bezpečnosť, posadili ma za malý stolík, dali mi papier, pero a začali mi diktovať z listu, ktorý niekto napísal ako mojím písmom a ten list bol protištátny. Jedným okom som sa pozrela na ten list a veru niekto napodobňoval moje písmo. Začala som ale konať, aby som im dokázala, že ja som tento list nepísala. Začala som písmená rozťahovať. Pýtali sa ma, prečo tak rozťahujem. Povedala som

im, že som chodila do školy v Bratislave a tam nás takto učili. A týmto písmom som sa ubránila.

Pri vchode do budovy stálo niekoľko príslušníkov bezpečnosti. Bol tam aj pán Bazalík, ktorý u nás býval aj s rodinou. Už čakali, kedy mi dajú na ruky železka a odvedú do väznice, ktorá bola určená pre deti po politických väzňoch. Nepodarilo sa im to. Z bezpečnosti som išla na poštu a podala som tam ten dôležitý list a pešo som prišla do závodu. Všetci boli šťastní, že som sa vrátila a čo som tam robila, som nemohla nikomu povedať.

**Zo spomienok Margity Zimanovej
rod. Valentovej,
dcéry politických väzňov**

SPÝTALI SME SA

Vladimíra Havrilu**Pokračovanie z 3. strany**

V jedno skoré ráno 18. apríla 1947 vyšlo na dvor väznice niekoľko osôb. Prezidentovi Slovenska dali na krk slučku a popravili ho. Bolo to skoro ráno, ja som spal neďaleko v detskej postieľke a nevedel som o ničom. Mal som štyri roky a deň prebiehal ako každý iný.

Stačilo tak málo!

Ak nad tým spätne uvažujem, mal by som nakresliť obrázkový komiks, v ktorom ja, ako dvadsaťštyri ročný, v tom byte zviažem ruky tomu policajťovi, pripútam ho na stoličku a zapchám ústa vreckovkou, aby nemohol kričať. Odoberiem mu samopal aj zásobníky, prezlečiem sa do jeho uniformy a budem sa hlásiť v posádke v Justičnom paláci. Pripravím si aj dlhšie lano. Ráno spustím nekompromisnú paľbu zo strechy väznice. Na fleku skolím prokurátora a sudcu. Ostatní, obhajcovia, doktor a kňaz sa rozprchnu. Potom na lane sa spustím dole na dvor k prezidentovi. „Prosím, dajte mi rozhrešenie, otče,“ poviem. „Teraz nie je čas na modlitby,“ odpovie prezident. „Tam vzadu sú ešte otvorené dvere, tadiaľ sa dá uniknúť.“ V úzkej chodbičke ohromený Žabkay ukazuje smer - tam sa dá uniknúť. Vybehujeme na ulicu služobným vchodom. Po Šoltéske práve prechádza starý nákladiak s konvicami mlieka. Zastavujem ho pomocou zdvihnutého samopalu. Šofér, asi päťdesiatročný človek menom Domorák, otvára dvere a zvolá, nastúpte! „K mostu“, zavelím. Po pár minútach prerážame hraničnú závoru v Petržalke. A sme v slobodnom Rakúsku, v americkej okupačnej zóne. Vybehujeme von.

Meter do vzduchu

V roku 1986 som mal už 43 rokov a stretávali sme sa každý piatok v jednom významnom disidentskom byte na Moskovskej ulici. V jeden večer tam boli aj Tatarka, Šimečka, Langoš a zopár ďalších disidentov. Čakali sme na vzácného hosťa, ktorým bol biskup Korec. Keď vstúpil, Dominik Tatarka ako jediný vstal, pristúpil k hosťovi, klakol si na jedno koleno a pobožkal mu prsteň. Chcel nám, mladým začínajúcim disidentom

ukázať, ako sa víta biskup. Všetkým sa nám to páčilo. Ale boli sme aj prevkapeaní. Usmiaty biskup, neskôr kardinál, potom otvoril malú aktovku a vybral sväté obrázky. Každému dal jeden. Sväté obrázky sa používali ako záložky v modlitebných knižkách. Doteraz ho mám odložený. Aj ateistom sa to páčilo.

Dominik Tatarka potom povedal jednu zvláštnu historku.

„Ako mladý komunistický novinár som navštívil prezidenta Tisu v jeho cele vo väzení. Bolo to už po rozsudku. Dával som mu bežné otázky a nečakane som sa ho spýtal - a ste si vedomý svojej viny?! Prezident, tak ako bol dosť telnatý, vyskočil meter do vzduchu a zakričal mi do tváre - Nie!!!“

V byte na Moskovskej si Tatarka chytil hlavu obidvomi rukami a tichým hlasom odprosil - ako som mohol ja, mladý hlúpy novinár, dať takú strašnú otázku človeku, ktorý už bol len pár dní pred smrťou?

Toto vyznanie bola vlastne aj svedč, asi aj preto, lebo tam bol Korec.

Všetci sme zväžneli a chvíľku bolo v izbe ticho.

A z mladého komunistu sa stal veriacy katolík.

Dvojka z chovania

V tretej triede som pod lavicou písal kovbojský román. Bolo to v roku 1952, rok pred Stalinovou smrťou. Záviedel som spolužiakovi Hencovi, že mal zbierku rodokapsov, ktoré zbieral jeho otec. Ja som také nemal. Musím si také sám napísať! Zohnal som si hrubý čierny zošit a počas vyučovania som pod lavicou písal tak ľahko, ako teraz. Písalo mi to samé. Už som mal aj plniace pero s modrým atramentom. Názov románu som dal ako prvý - John a Mary. Ten zošit som už mal zaplnený asi do polovičky, keď si učiteľka všimla, že píšem pod lavicou. Zobrala mi ten zošit. Práve som dopisoval, ako John zoskočil z koňa a pobožkal Mary. Učiteľka zanesla zošit do zborovne a cez prestávku predčítavala ostatným učiteľom.

Na rodičovskom združení učiteľka doniesla ten zošit a zase predčítavala rodičom. Všetci sa výborne bavili. Smiala sa aj učiteľka, aj moja mama, ktorá mi o tom porozprávala. Učiteľka potom

povedala s vážnou tvárou, že, Bohužiaľ, cez vyučovanie sa nesmie písať pod lavicou a že mi dajú dvojku z chovania. Možno, keby som písal zážitky z pionierskeho tábora, tak by som dostal len napomenutie. Ale kovbojku? Jedine dvojka z chovania.

Neskôr na jednej hodine, ktorú suploval riaditeľ školy Šuster, sa zase zmienil o tom románe. Povedal, že si ho číta a že ho má založený v polici s knihami. Niektorí spolužiaci sa zasmiali a niektorí nevedeli, čo si o tom majú myslieť. Ak ešte žijú potomkovia riaditeľa Šustera, okamžite by som ten román odkúpil a hneď by som vyplatil 1000 EUR.

Cez prestávku ma na chodbe zastavila učiteľka Pretschnerová a prihovorela sa mi. Ukázala na nástenku na chodbe a povedala, aby som písal ďalej, prečo nie, a aby som písal aj básničky. Že to potom pripevnia na nástenku. Udivene som pozeral pred seba a nepohol som ani obrvou. Na nástenke boli červené hviezdy, kosáky a kladivá a fotky Stalina. Ty si úplne vedľa, pomyslel som si. Potom mi povedala, že jej dcéra bola na prázdninách v Moskve, že hovorí výborne po rusky a že dostala od pionierov hodvábnu červenú šatku, ktorá je veľmi kvalitná. A že udržiava družbu so sovietskymi pioniermi. A že aj ja by som mohol písať básničky na tému družby.

Nezmohol som sa ani na slovo a dobre som urobil. Doma som si otvoril balíček žuvačiek Wrigleys a pustil som to z hlavy.

Eskorta

V roku 1976 v mojom byte doobeda zazvonil zvonček, otvoril som a vo dverách stála vojenská eskorta. Bol tam poručík, vojak z povolania a dvaja záložáci so samopalmi. Poručík mi povedal, že ma okamžite predvedú na vojenskú prokuratúru, pri predvážaní mi nedajú putá, ale aby som si uvedomil, že pri pokuse o útek dostanem rok väzby navyše.

No, ale nemôžem všetko tak nechať, musím zavolať rodičom, povedal som. Nie, odpovedal poručík, ste zatknutý a nemôžte telefonovať.

To všetko sa odohrávalo pri otvorených dverách bytu, v ktorom aj dnes píšem tieto riadky.

V. Havrilla v redakci Svedectva, v popredí jeho sošky. Foto Eva Zelenayová

Predviedli ma na vojenskú prokuratúru na Jelenej ulici v Bratislave pred prokurátora podplukovníka Niňaja.

Ten sa ma spýtal, či trvám na tom, že nenastúpim na vojenské cvičenie a ukazoval mi môj list, v ktorom som napísal na vojenskú správu, že nenastúpim na vojenské cvičenie, pretože odmietam bojovať proti slobodným ľuďom a umelcom, ktorých obdivujem.

Spýtal sa ma, či trvám na tom, čo som napísal. Odpovedal som, že áno.

Cítil som sa ako nezlomný hrdina z nejakého sovietskeho filmu. Kančoška, vonku trolejbusy, podplukovník a odhodlaný hrdinský moderný umelec. Bolo to rok pred Chartou 77.

Niňaj odsekol, že keby som to odvolal, hneď predo mnou by roztrhol ten list a hodil do koša. Takto pôjdete hneď do basy!

Bolo to dramatické, sám podplukovník Niňaj bol scenáristom televíznych inscenácií s námetom zo SNP. Rozhodne mal zmysel pre drámu.

Eskorta ma potom zaviedla do Justičného paláca, kde ma nejakí bachari zaviedli do pivnice. Tam mi nariadili, aby som sa vyzliekol donaha. Bolo tam prítomie. Bachar mi prezrel vlasy a podrobne mi prstami prekontroloval aj zadnú časť. Hľadal drogy. Dali mi aj nejaké väzenské oblečenie a dreváky. Na statíve bol fotoaparát Flexaret. Nejaký zriadenec zapol reflektory a odfotil ma spredu a z profilu. Ešte aj dnes sú tam v archíve tie

fotky. Ak budem mať čas, pôjdem si ich vypýtať.

Hneď mi napadlo, že možno na tomto mieste, v pivnici, takto prezliekali aj prezidenta.

Odviedli ma do cely č. 157. Boli tam dvojposchodové kovové posteľe, záchodová misa, umývadlo, stolík a šesť mladých väzňov. Tí museli stáť v pozore, keď privádzali ďalšieho väzňa. Prekvapilo ma, akí boli tí chalani vážni, dobre vedeli, že toto je zlomový životný zážitok, ocitnúť sa prvýkrát v živote v cele s hrubými stenami a s hrubými mrežami. Tie zábery to ukazujú len ako film. Skutočnosť je iná. Ale veď preto som do toho išiel! Neskôr mi povedali, že toto je vyšetrovacía väzba a že tak skoro sa odiaľto nedostanem.

Cestovať na Západ sa nedalo, tak som si vyskúšal opačný smer. Nie hore, ale dole. Veď som dobrodruh!

Poslať koňa

Bol júl a horúčavy, ale v cele bolo príjemne chladno. Hodiny a dni sa nekonečne vliekli. Moji spoluväzni boli tuhí fajčiari a zo všetkých síl sa pokúšali zohnať cigarety. Bol na to šikovný spôsob - vymontovať umývadlo zo steny aj z kanalizácie, zabúchať na stenu, kde už väzni vedeli, že musia urobiť to isté. Deliaci múr bol skoro meter hrubý. Cez dieru v kanalizácii sa dala prestrčiť palica vylomená zo stolíka, alebo z metly. Tam sa dal priviazať papier, kde bolo napísané, koľko cigariet majú poslať a zároveň

sa tam na výmenu priviazal balíček s tabletkami na spanie. To sa dalo vybať v priebehu hodiny. Všetci boli zohratí. Občas si posielali aj „koňa“, čiže balíček alebo list posielaný na špagáte do iného zamrežovaného okna. Cigarety vyfajčili okamžite. Opatrne a taktne som im navrhol, aby si nejaké cigarety nechali aj na zajtra. Ten chalan si zhlboka potiahol, pozrel do stropu a povedal - to sa nedá!

Každý deň sme mali 20 minútové povinné vychádzky. Nemali sme ich radi. Prechádzať sa po dvore v úzkych vysokých koridoroch v zástupe, ruky za chrbtom, povinne mlčky, nad hlavou vo veži bachar so samopalom - nič príjemné.

Keď sme prechádzali po našej chodbe na druhom poschodí, obdivoval som funkcionalistickú architektúru chodieb; presklené stropy, dvere ciel a mreže. Pri jednej cele pri okienku neprestajne stál bachar a často sa polohlasom bavil s odsúdencom. Bol to odsúdenec na trest smrti. Vtedy ešte bol povolený trest smrti. Všetci sme pochodovali v zástupe a s rešpektom sme pozerali na dvere tej cely. Bachar, ktorý nás spreádzal, povedal - neďívajte sa tam!

V cele sme mali dostatok toaletného papiera. Dost som kreslil guľôčkovým perom a kresby som rozdával mojim kamošom. Väčšinou to boli umelecké ženské akty v štýle Mailola.

Jeden chalan sa postavil pred malé zrkadielko, priložil si papier na prsia, posúval papier hore dole a polohlasom si hovoril - to si nechám sem vytetovať.

Nejaké kresby som si zobral domov, pošlem ich na aukciu do Sotheby. Už som si ich aj zarámoval.

V sobotu a v nedeľu bolo menej kontrol v celách, boli horúčavy, tak sme si napustili v cele na betónovú podlahu asi desať centimetrov vody, behali sme hore dole, špliechali sme a bavili sme sa. Tie podlahy a múry sú také hrubé, že voda nepretiekla.

V jednu sobotu poobede sa ozval zo ženskej časti väznice pekný hlas, ktorý jasne zvolal moje krstné meno a aj priezvisko. Potom sa to zopakovalo ešte raz. Bol som ohromený. Nevedel som si predstaviť, kto by to mohol byť. Dodnes to neviem.

Pokračovanie na 16. strane

SPÝTALI SME SA

Vladimíra Havrila**Pokračovanie z 15. strany****Bienale**

V roku 1974 som ako jediný umelec na Slovensku vystúpil zo Zväzu slovenských výtvarných umelcov a odvtedy som už dlhodobo nemal žiadnu prácu. Namiesto toho výsluchy a domové prehliadky.

Vystúpil som preto, lebo ZSVU bola už len odbočka ÚV KSS. Niektorých umelcov modernistov zo zväzu vyhodili. Tých, čo napísali odprosujúce listy a sľúbili poslušnosť systému, prijali späť. Bol som ohromený. Mám ich tu vymenovať? Ale vlastne, už nežijú. No zbohom!

Vasil Biľak prísne odsúdil výtvarníkov, ktorí sa zúčastnili na Bienále v Benátkach. Všetci zase prosili o odpustenie písomne v Smene. J. Meliš napísal do Smeny obzvlášť strhujúce priznanie. Napísal, že bol zvedený svojimi kolegami a že keby vedel, do akej strašnej veci ho namočili, nikdy by s tým nesúhlasil. Šikovný J. Z. sa poradil s právnikom JUDr. Sabinským a ten mu poradil, aby nič nedával písomne, že bude lepšie, keď sa ospravedlní v rozhlase. Že písomné veci sa dajú vyhľadať, ale zvuková stopa sa stratí. J. Z. sa ospravedlnil v rozhlase. No zbohom, pomyslel som si. Z blata do kaľuže.

Tomáš Štraus to komentoval s kyslým úsmevom - a oni si myslia, že ich niekedy ešte pozvú do významných galérií v slobodnom svete?

Biľak vtedy v rozhlase odsúdil týchto záškodníkov a použil pri tom slovo „vystavovali v Beniále“, namiesto Bienale. Všetci sme sa na tom nejaký čas bavili.

Roztrhnutý vlas

Pri predvolaní na výsluch som vedel, že dvaja tajní prídu ku mne do bytu robiť tajnú domovú prehliadku, prípadne namontovať ploštice. Pred odchodom z bytu som si vytrhol jeden vlas a pevne som ho prilepil na prah a rám dverí v izbe. Asi dvakrát som našiel ten vlas roztrhnutý.

Pri jednej prehliadke to zbabrali. Môj brat sa rozbehol na kontrolu, pozrel do štrbiny listovej schránky vo dverách a videl topánky a tajných v mojom byte. Na schodišti ho dobehol zadych-

čaný tajný, koktal a odviezol brata policajným autom na Februárku. Takže sme boli naraz vypočúvaní v dvoch kancoškách a nevedeli sme o tom. Policajti boli nervózni, lebo vedeli, že za takú nepodarenú službu budú mať vytriasačky od náčelníka.

V roku 1981 mi navrhol Pepo Schottl, aby som urobil výstavu grafičiek v jeho novom byte v Petržalke. Byt bol prázdny. Dostavilo sa asi 40 ľudí. V jednej izbe bola nainštalovaná séria serigrafii z dielne Petra Eliáša „Druhá strana platne“ a v druhej izbe som nainštaloval happening – gramofónovú platňu vo vzduchu so štyrmi mladými osobami. Dve z nich boli šestnástky. Mladé dievčatá sa radi obetujú pre umenie.

Do bytu napokon vnikla ŠtB, presnejšie „Zrzek“ (kapitán Lörinc) a v nasledujúcich dňoch sme mali výsluchy. Dve mladé dievčatá, stredoškolačky, naložili do Antona a odviezli na výsluch. Dali aj hlášku na školu, kde im povedali, že ak sa budú priateliť s takýmito umelcami a chodiť na nepovolené výstavy po bytoch, že ich vyhodí zo školy.

Papierik na výsluch

Na výsluchy na Februárku som chodil dosť často. Niekedy len zatelefonovali. Pri výsluchu som sa odvážne ohradil - ak ma sem chcete pozvať, musíte mi poslať predvolanie.

Zrzek sa len pobavene zasmial a povedal - pán Havrilla, vy si myslíte, že pre mňa je problém napísať vám ten papierik?

No, problém to nebol, ale pri každom výsluchu prísne vyžadovali odovzdanie predvolania. Chceli zamiesť všetky stopy.

V roku 1986 som urobil výstavu vo vysokoškolskom B klube. Na saxofón zahral Ľ. Tamaškovič. Vedel som, že budú nasledovať výsluchy. Zrzek mi povedal: „Urobíme z vás takého udavača, že to každý uverí.“ Je pre mňa záhadou, že v archívoch som nebol označený ako „A“. Bol som nezlomný a nenapraviteľný.

Pri jednom z výsluchov som využil roztržitosť vyšetrovateľov a podarilo sa mi riskantne neodovzdať predvolanie. Mám ho v zásuvke. Pravdepodobne je to jediné neodovzdané predvolanie na

Slovensku. **(Uveľňujeme na str. 24.)** Mám ho ponúknuť v Sotheby? Ale kresby z väzenia sú jediné na Slovensku.

Nostalgia

Nakoniec sa zamýšľam, či predsa len netrpím nejakou nostalgiou za komunizmom. Predstavujem si rokovanie ÚV KSS: Na ÚV KSS majú dlhú diskusiu o tom, ktorý z budovateľských úspechov by sa dal vyhodnotiť ako najvýznamnejší. Predseda ideologickej komisie Kulich navrhne – zavolajme na pomoc Litvajovú. Ozve sa niekto - ale tá je práve v ZSSR, nadväzuje družbu. Tak potom zožeňme kvalifikovanú náhradu! - volá Kulich.

Zdvihnem ruku a spýtam sa - mohol by som sa prihlásiť ja? Sochár sa má venovať modelovaniu, odpovie Kulich. Ale vypočujeme si tvoje návrhy, aj keď si ne-straník. Nesporné úspechy sú, ozvem sa zvučne - sídlisko Petržalka, elektrárň Mochovce, Trať mládeže, Oravská priehrada, ostatný drôt okolo hraníc, socialistický realizmus, Slavín, Pohraničná stráž, vysokozdvížne elektrické vozíky, Babeta, socializmus s ľudskou tvárou, reálny socializmus, Tatra 613, Flexaret, Matriošky.

Vtedy sa ozve Kulich - matriošky sem nepatria, tie navrhol Tatlin.

Tunel pod hradom, PKO, Východoslovenské železiarne, Tatra kabaret, Výskumný ústav zväračský, lampiónový sprievod, pohostinstvo 4. cenovej skupiny, ruské vajičko, Tuzex, bony.

No, lampiónový sprievod mi trochu chýba. Aj tá káva za 3 koruny v staničnom bufete. Žeby nostalgia? Ale nememil by som.

Vladimír Havrilla sa narodil 13. mája 1943 v Bratislave. V rokoch 1962 – 1968 študoval na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave u Rudolfa Pribiša. Od roku 1990 do roku 1993 pôsobil na Katedre sochárstva VŠVU v Bratislave. Je slovenský sochár, maliar, intermediálny výtvarník, autor počítačovej grafiky a animácií, filmár, jeden z vedúcich predstaviteľov neoficiálnej výtvarnej scény od konca 60. do konca 80. rokov 20. storočia na Slovensku. Pravidelne vystavuje doma i v zahraničí.

Pred sto rokmi sa narodil profesor Marsina

Slovenský historický ústav Matice slovenskej a Historický odbor MS usporiadali 10. mája 2023 v Bratislave odborný seminár na počesť profesora Richarda Marsinu. Práve 4. mája totiž uplynulo sto rokov od narodenia tohto významného historika-stredovekára.

Odborné referáty o jeho živote, činnosti a diele si pripravili niektorí žiaci či spolupracovníci profesora z radov historikov a archivárov.

Ako prvý vystúpil Jozef Meliš (Prof. Marsina ako popredný slovenský medievalista), Peter Mulík (Cyrilometodská problematika v diele prof. Marsinu), po ňom Juraj Šedivý (R. Marsina a dejiny Bratislavy) a nakoniec pracovník Slovenského historického ústavu v Ríme Ivan Petranský s príspevkom Richard Marsina a vedecký výskum v Ríme. V písomnej podobe dodal referát literárny historik Jozef M. Rydlo.

Všetky príspevky boli spracované pútavo a na vysokej odbornej úrovni. Podľa slov organizátorov, budú publikované, či už v Historickom zborníku MS alebo v osobitnom konferenčnom zborníku.

Samotný seminár sa konal v priestoroch Martinea pri Dóme sv. Martina. Ibaže s reprezentatívnosťou priestorov kontrastovalo poloprázdne hľadisko. Za predsedníckym stolom bolo šesť osôb (štyria vystupujúci a dvaja zástupcovia Matice slovenskej, správca Maroš Smolec a šéf HÚ MS Radoslav Žgrada). V publiku bolo presne desať osôb. Jeden z nich, maticiar Štefan Martinkovič, vystúpil v diskusii. Nevedno či mizivá účasť bola dôsledkom slabej propagácie podujatia alebo celkovej apatickej atmosféry v spoločnosti. Profesor Marsina za svoj dlhý život ovplyvnil mnohých historikov či archivárov – azda by o podujatie mali záujem aj niektorí z nich.

Nebál sa ísť proti prúdu

Historik a archivár Richard Marsina značnú časť života žil a tvoril v pomeroch, ktoré neboli slobodné, ne-

Za predsedníckym stolom zľava doc. Ivan A. Petranský, dr. Jozef Meliš a prof. Juraj Šedivý.

Foto archív

umožňovali výskum z zahraničí, ani medzinárodnú spoluprácu. Napriek tomu dokázal, najmä vďaka svojmu zaniu a erudícii, vytvoriť obdivuhodné dielo. Oveľa cennejšie, ako mnohí dnešní akademici s vymoženosťami 21. storočia, stabilným príjmom či štedrými grantami.

Prof. Marsina bol známy nielen svojou odbornosťou, ale aj silným národným povedomím. Tento aspekt však na podujatí akosi neodznal. Možno teda pripomenúť, že na rozdiel od pracovníkov HÚ SAV prof. Marsina národnoemancipačné hnutie po roku 1990 a obnovu slovenskej štátnosti privítal. Nebál sa takisto verejne vysloviť svoje postoje k obdobiu prvej SR, ktorému sa dnešné vedenie Matice slovenskej vyhýba ako čert krížu. V Slovenských národných novinách nachádzame dnes všeličo, vrátane chválospevov na niektorých komunistických exponen- toch, no o protagonistoch a martyroch našej štátnosti mlčia.

V októbri 2013 sa konal seminár k 75. výročiu vyhlásenia autonómie Slovenska (6. októbra 1938). Táto kľúčová udalosť novodobých národných dejín je úzko zviazaná so Žilinou, kde rodina R. Marsinu žila. Aj prof. Marsina sa o tomto období vyjadril veľmi pozitívne. Ba patril medzi účastníkov autonomistického hnutia – ako 15-ročný mladík, aktívny člen, dorastenec Orla, bol totiž medzi tými, ktorí na počesť autonómie zvonili na žilinských kostoloch a zvoniciach... Naopak, neuznával pojem „oslobodenie“, ktorý zaviedol komunistický režim pre označenie udalostí z jari 1945, keď sa Slovensko dostalo pod kontrolu Prahy a Moskvy a idea slovenskej štátnosti mala byť naveky zatratená. On videl prirodzené miesto slovenského národa v jeho vlastnom štátnom útvaru.

Aj to je súčasťou odkazu veľikána slovenskej historickej vedy.

Martin Lacko

Prežil jáchymovské peklo

V týchto dňoch som navštívil politického väzňa, ktorý prežil jáchymovské peklo. O to viac mi je blízky, lebo bol spolu s mojím otcom v tábore Svornosť a vždy sa z jeho rozprávania dozviem niečo nové.

Ing. Karol Ďubek sa narodil 28. apríla 1929 v Ústi nad Oravou v okrese Trstená. Od malička bol spolu so súrodencami vychovávaný v hlbokej viere. Po neúspešnom pokuse dostať sa na vysokú školu (jeho otec bol označený za kulaka), chcel prekročiť hranice v obci Halže. Prechod sa mu však nepodaril, lebo ho zaistil príslušník Zboru národnej bezpečnosti. Odsúdili ho na desať rokov ťažkého väzenia, stratu majetku, stratu občianskych práv na päť rokov a pokutu desaťtisíc korún. Počas totalitného režimu sa dostal do viacerých väzení, napr. v Kladne (baňa Firlinger), v Plzni (tábor Bory) a odtiaľ i do jáchymovských baní. Zažil bitky zo strany dozorcov, no i spolupatričnosť spoluväzňov. V roku 1955 jeho sestra požiadala o amnestiu a tak sa dostal na slobodu.

V marci 1988 sa chcel zúčastniť Sviečkovej manifestácie, avšak zábrany Verejnej bezpečnosti v Bratislave ho už nepustili, ostal iba v bočnej ulici.

O tábore Bory v Plzni vydáva toto svedectvo: „Náčelník väznice ma odsúdil na tri týždne samoty. Keď prišli ku mne do cely, jeden dozorca bol vysoký a druhý taký malý. My sme ho volali vrabec, lebo bol malý, po česky brabec a hovorí mi: A vy ste čo? Ja hovorím študent. Ta vy ste študent, hej? Tak vy ste ten zločinec, postavte sa pod okno! Postavil som sa pod väzenské okno a z ničoho nič ma začal ten malý biť po tvári, neskôr po celom tele a ten vysoký dozorca sa len usmieval. Potom mi povedal, aby som si ľahol na priču. Keď som si ľahol na brucho, zobrať trstenicu alebo také pravítko, už neviem, čo to mal v ruke a začal ma biť po päťach. Keď som začal kričať, prestali s tým. Keď odišli preč, cítil som veľkú bolesť. Päty som mal také opuchnuté, že som nemohol vôbec chodiť“.

Keď bol v Jáchymove, až po piatich rokoch väzenia ho mohla navštíviť mama so sestrou. Návštevy sa uskutočňovali v Ostrove nad Ohří. Na túto návštevu si spo-

Ing. Karol Ďubek (zľava) v spoločnosti Juraja Vrábľa.

Foto archív
mína takto: „To bola návšteva, kde sme sa nemohli ani jeden druhého dotknúť, jedine sme sa videli cez takú sieťku. A v tom momente, keď som mal hovoriť, som úplne stratil reč. Takže mama sa ku mne prihovárala, sestra sa prihovárala, a ja nič. Bol som taký zaseknutý. Bol koniec návštevy a za celú tú návštevu som nepovedal ani slovo. Tak mama so sestrou si mysleli, že zrejme asi mám zakázané hovoriť, a v skutočnosti som nemohol hovoriť. A keď už bol koniec návštevy, vtedy sa mi vrátil hlas, no zmohol som sa už iba na zbohom.“

Ani komunistické lágre nezlomili jeho charakter a vôľu. Ani v tých najťažších chvíľach svojho života nepodľahol malomyselnosti a beznádeji. Dnes žije so svojou rodinou v Sečovciach. Odišiel som z návštevy povzbudený o stretnutie so vzácnym človekom, ktorý nestratil ideály slobody, opierajúc sa o pravdu, spravodlivosť a národné povedomie.

Juraj Vrábľa

predseda RO PV ZPKO Košice

Čo sa dalo dokopali...

Jozef Herman, predseda regionálnej pobočky PV ZPKO v Pezinku, sa 30. júla dožíva životného jubilea 70 rokov. Dalo by sa o ňom povedať, že je smoliarom na pohľadanie. Už ako pätnásťročného ho obvinili zo spolupáchateľstva, keď kamarát vykradol nejaký dom. Nič o tom nevedel, stalo sa to, keď partia išla do zábavy. Syn politického väzňa mal všade dvere zatvorené.

Jozef Herman so „svojou“ Evou.

Foto Eva Zelenayová

Unavený z nekonečných represálií sa rozhodol emigrovať. Neúspešne. Nasledovala deportácia z poľského Ko-

šalínu do väznice v Náchode. Takto si spomína na prvý večer vo väzení: „Vytiahli ma von z cely a vťahli do výťahu. Tam sa to všetko začalo. Vo výťahu bola pripravená partia štyroch chlapov, mal som 57 kí. Začala sa mela, bitka, čo sa dalo dokopali, dobili, skrátka strašný masaker.“ Svoj životný príbeh vyrozprával vo Svedectve č. 3/2014. To ešte nevedel, že na dedičnej pôde ho nečaká len drina, ale aj zloba závidlivcov.

Jozefovi k životnému jubileu želáme, aby sa vo Svätom Jure dočkal pokojného života.

Redakcia a vedenie organizácie

Hanobenie odkazu III. odboja

Hoci na Slovensku máme tri odboje, ktorým vďačíme za posun k slobode, nezávislosti a demokracii, v hlavných médiách, na akademickej pôde, treťom sektore a najmä v politike akoby existoval len jeden jediný – druhý, protifašistický, vnímaný cez SNP.

Prvý odboj, ktorým sa Slováci vymanili spod uhorského žalára národov, sa tiež spoločensky berie iba okrajovo a pripomína len jeho následok - vznik Česko-Slovenska. O prenasledovaní generácií Slovákov, väznení národných dejateľov, cielenej jazykovej a etnickej asimilácii, potlačaní slobody slova a prejavu vládnucou ideológiou maďarskej iredenty sa hovorí azda už iba v okruhu zopár slovenských historikov.

Najhoršie postavenie v spoločenskom vedomí a verejnom diskurze má však najmladší, tretí – protikomunistický odboj. A to napriek tomu, že žije najviac tých, čo si hrôzy diktatúry ideológie marx-leninizmu (ľudovo: „proletariátu“) ešte pamätajú.

Možno je to aj tým, že hodnota národnej slobody, slobody slova a slobody prejavu, už nemajú takú váhu v rozhodovaní našich, ale aj zahraničných elít ako to bolo v 90. rokoch. Opäť, paradoxne, pretože ľudia dnes cítia nedostatok slobody vyjadrovania najmä na internete, na akú boli ešte nedávno zvyknutí. Svedectvo bývalých politických väzňov, ktorí trpeli za svoje presvedčenie a slobodné názory, a tiež ich rodinných príslušníkov, by dnes malo byť na výslni, na stránkach novín a na obrazovkách televízií.

Žiaľ, vieme, že nie je – okrem jediného dňa, 17. novembra, kedy si politici spravia povinnú jazdu s vencami. Aj tento sviatok však v médiách viac glorifikuje tých, čo utekli za hranice ako tých, čo hrdinsky znášali príkorie a bojovali doma proti režimu občianskou statočnosťou. A práve politika a politici - buď neznalí tejto smutnej časti našich dejín, alebo vidiaci len na jedno oko (so zahodenou straníckou knižkou) - najviac škodia odkazu bývalých politických väzňov a odboju proti tým, čo chceli od ľudí len jeden názor, jedno presvedčenie a jednu ideológiu.

Žiaľ, mnohí už hovoria, že veď to sa deje aj dnes, len cenzúru vystriedala autocenzúra a väzenie spoločenská ostrakizácia, onálepkovanie „nepriateľom demokracie“, či zvláštne „pravidlá“ firemnej kultúry alebo „komunity“ namierené proti kritikom systému. Kto sa neprispôbi, opäť ide z kola, aj kariéry, von. Veď prípad profesora histórie Martina Homzu už doslova kričí ako špička ľadovca, ktorého hrozivú hĺbku málokto pozná.

Lenže nejde o nové, ale o staronové prúdy, vrátane opäť nadužívaného pojmu „pokrok“, v mene ktorého sa obmedzujú naše základné práva a slobody. Hrozivý džin vypúšťaný z pomyselnej fľaše, ktorú priam fanaticky niektoré názorové skupiny a liberálno-progresivistická časť politickej scény šúchajú každý deň v médiách, by mal vystrašiť mlčiacu väčši-

nu, pretože ten zlý duch, ktorý môže opäť otráviť spoločnosť a ovládnuť všetkých, sa volá ideológia.

Vieme, že každá totalita, a najmä tá červená, mala svoju oporu na páchanie zločinov práve v ideológii – zvrátených dogmách, o ktorých sa nesmelo diskutovať. Každá ideológia je svojím spôsobom videnia sveta a spoločnosti totalitná a vedie k nejakej forme totalitného režimu, pretože má svojich chránencov („proletariát“), ktorým rozdáva „práva“ a určuje aj svojho „nepriateľa“, proti ktorému ostro vystupuje, nálepkuje ho, diskredituje a prenasleduje.

Svedectvo politických väzňov, ktorí na vlastnej koži zažili pálenie červenej ideológie by preto spoločnosť mala brať vážne a ukazovať príklady obetí tejto zločineckej dogmatiky v jej návrate v ružovej farbe. No, nerobí sa to, práve naopak, lebo krivda si opäť za stôl sadá a pravda u dvier zas len žobre.

Aj my, bohužiaľ, doslova žobreme o štátnu podporu, aby sme mohli aspoň existovať a byť zas za disidentov v ére regulovanej „slobody“.

Zvolebnieva sa a obeťami straníckeho a názorového boja sa, žiaľ, stáva aj tretí, protikomunistický odboj, aj jeho obeť, ktoré by mali byť v úcte, namiesto ich spochybňovania.

Najmä ľavicové a populistické politické subjekty vyzdvihujú jednostranne len druhý, protifašistický odboj, ktorého odkaz slúžil od roku 1948 ako opora pre červenú totalitu a opäť zaujímajú prekonané postoje marx-leninskej histórie s názorom na slovenský „klérofašizmus“.

Môj otec v roku 1964 napísal kritickú historickú stať „Svetlé a temné stránky SNP“. Dnes o tých „temných“ opäť nesmieme ani vecne a historicky uvažovať? Dokonca aj prezidentka sa dištancovala ex post od troch trenčianskych študentov Púčika, Tunegu a Tesára, mučeníkov slovenskej nezávislosti a odboja proti komunistickej a ateistickej totalite, ktorým pôvodne udelila najvyššie štátne vyznamenanie in memoriam. A dôvod? Boli členmi Bielej légie... Máme azda vylúčiť z udeľovania vyznamenaní bývalých členov KSČ, KSS alebo dokonca zväzákov či pionierov?

Týmito povrchnými, zbabelými alebo populistickými postojmi však niektorí politici urážajú pamiatku všetkých obetí protikomunistického odboja, vylievajú so špinavou vodou z vaničky aj dieťa štátnosti a slovenskej slobody i demokracie ako vôle národa, preto nemôžeme a nedujeme mlčať, ani šúchať nohami. Už nemôžeme len prosíkať a žobroniť pred zatvorenými dverami ministerstva či NR SR. Do parlamentu sa musia dostať aj naši ľudia, ktorí budú svedectvo aj pamiatku protikomunistického odboja a jeho účastníkov ochraňovať a žijúcim pamätníkom aj organizáciám III. odboja aktívne, aj legislatívne, pomáhať. Lebo tam, kde nie je prirodzená úcta a morálka, musia nastúpiť zákony.

Rafael Rafaj
podpredseda PV ZPKO

Pribinove slávnosti v Nitre roku 1933

Pribinove slávnosti v Nitre v roku 1933 boli významným politickým medzníkom v dejinách medzi-vojnového Československa. Masa slovenského ľudu dala vládnucej garnitúre signál, že si praje zmenu pomerov.

V roku 1933 sa pripravovali okázalé oslavy 15. výročia Československej republiky. Aj Slováci plánovali pripomenúť si dávne korene a kresťanské tradície, najmä potom, keď v roku 1929 Česi slávil 1000 rokov od smrti sv. Václava. Katolícka cirkev a Spolok sv. Vojtecha pripravovali dôstojnú spomienku na vysvätenie prvého kresťanského chrámu v Nitre, ktorý podľa vtedajších predpokladov dal postaviť nitriansky knieža Pribina a roku 833 ho vysvätil salzburský biskup Adalrám.

Od posviacky prebehlo 1100 rokov, čo podčiarkovalo dávne kresťanské korene Slovákov, staršie a pevnejšie ako u našich susedov. Slávnosť sa mala uskutočniť 13.-15. augusta v dňoch, keď sa v Nitre tradične konali mariánske púte. Hlavnými organizátormi mali pôvodne byť nitriansky biskup Karol Kmeťko, kanonik a senátor Hlinkovej slovenskej ľudovej strany Jozef Buday a nitriansky mešťanosta a poslanec HSĽS Fraňo Mojto. Pražská vláda videla v pripravovanej akcii cirkevné podujatie s národným dôrazom a spočiatku o oslavy nejavila záujem. Slovenskí centralistickí politici presvedčili vládu, aby sa osláv ujala. **Mali sa stať demonstráciou československej národnej jednoty.**

Organizáciu i zabezpečenie slávnosti prevzala vláda. Ministerská rada ustanovila jubilejný výbor na čele s krajiniským prezidentom Jozefom Országhom. Výbor začal režírovať podľa svojho scenára. Ako hlavní rečníci mali vystúpiť predseda vlády Ján Malypeter, ministri Ivan Dérer, Milan Hodža a krajiniský prezident Jozef Ország. **Bolo rozhodnuté, že predstavitelia Autonomistického bloku Andrej Hlinka a Martin Rázus nemôžu predniesť slávnostný príhovor.** Poslanec HSĽS Jozef Tiso, známy svojim pragmatizmom odcestoval do Prahy za ministerským predsedom a žiadal, aby sa bral ohľad aj na slovenské katolícke a národné záujmy. Prihovárал sa, aby slovo dostal aj Andrej Hlinka. Premiér Malypeter ho odbil tým, že oslavy majú mať celoštátny význam a nie stranícko-politický ráz. V oficiálnej časti osláv reprezentanti autonomistického hnutia, Matice slovenskej, Spolku svätého Vojtecha nemali dostať slovo. **Miesto na slávnostnej tribúne i pri mikrofóne bolo vyhradené iba českým politikom a slovenským exponentom čechoslovakizmu.**

Ale scenár slávností sa nenaplnil tak, ako si to organizátori predstavovali. Po rannej omši, ktorú slúžil Andrej Hlinka, sa mnohotisícový tri kilometre dlhý sprievod na čele s Hlinkom a Martinom Rázusom valil k nitrianskemu le-tisku, kde mali prebehnúť ústredné oslavy. **Zástup po ceste skandoval: „Preč s Čechmi! Nech žije Hlinka! My chceme slovenských profesorov, dôstojníkov, četníkov!“** Zakrátko pobúrené masy obklopili tribúnu

s vládnymi činiteľmi. Chabé pokusy Déreera, Malypetra i Országa predniesť aspoň pár slov zanikli v protestnej vrave. Hrozivú situáciu čiastočne upokojil Milan Hodža, ktorý Hlinkov pozval na tribúnu a k mikrofónu. Hlinkov improvizovaný a zmierlivý príhovor vyvolal nadšenie a dav sa utíšil. **Slovenský ľud svojim spontánnym vystúpením pochoval chiméru centralistov o československej národnej jednote.** Zároveň dal rózne najavo, že žiada národnú suverenitu a dôstojné postavenie v Československej republike.

Pribinove oslavy v Nitre boli pre pražské politické kruhy šokom. Presvedčili sa, že autonomistické snahy nie sú dielom niekoľkých tuctov klerikálnych politikov a zakuklených maďarónov ako tvrdili slovenskí koryfeji čechoslovakizmu, ale že sú vecou drivej väčšiny národa. Centralisti sa spočiatku snažili nitrianske fiasko utuľtať. Potom, ako dav mohutným krikom a piskotom umlčal ministra školstva Ivana Déreera, bol náhle prerušený aj priamy rozhlasový prenos. Hlásateľ v pražskom štúdiu prerušenie zdôvodnil silným vetrom, ale málokto tomu uveril.

Po fiasku v Nitre sa očakávalo, že pomery na Slovensku sa zlepšia a že vládni činitelia, sa pokúsia zmeniť kurz, tak aby pražská politika bola pre Slovákov prijateľnejšia. **Namiesto nápravy sa ale začalo vyšetrovanie. Množstvo ľudí bolo za svoju aktívnu účasť perzekvovaných.** Masu učiteľov, úradníkov i štátnych zamestnancov vyhodili. Veľa študentov muselo opustiť školy. Denník Slováč, tlačový orgán HSĽS, zastavili predbežne na tri mesiace a navrhoval sa jeho úplný zákaz. Starostlivo pripravované oslavy 15. výročia vzniku ČSR k 28. októbru dostali tak horkú príchuť a Pribinova Nitra potvrdila, že v mladom štáte veľa vecí nie je v poriadku.

Na jeseň nasledovalo turné ministra zahraničia Eduarda Beneša po Slovensku s únavnými prejavmi. Pred vybra-tým obecnstvom rozvíjal svoje myšlienky o neschopnosti Slovákov zabezpečiť si svojimi silami autonómne orgány. Jeho politickú krátkozrakosť potvrdili zahraničnopolitické kombinácie keď dokazoval, že bez Čechov sa Slováci stanú obeťou maďarskej agresie, no zo strany Nemecka sa Česi nemajú čoho obávať.

Pribinove slávnosti prebudili českých politikov. Uvedomili si, že korekcia politiky voči slovenskej kolónii je nevyhnutná. Ale až keď sa vynoril sudetský problém, boli podniknuté konkrétne kroky. Po abdikácii prezidenta T.G. Masaryka v decembri 1935 bol salónny autonomista Milan Hodža vymenovaný za predsedu vlády ČSR. Zaslúžil sa o zmiernenie latentného napätia medzi Prahou a HSĽS. Na Slovensko sa presmerovali časti veľkých investícií do roky zanedbávanej infraštruktúry a schátraného priemyslu, čo sa pozitívne prejavilo v poklese nezamestnanosti a v čiastočnom zvýšení životnej úrovne. Nitrianske slávnosti boli z tohto hľadiska dôležitým vnútropolitickým medzníkom a počiatkom postupných zmien, i keď realizácia autonómie bola naďalej v nedohľadne. **Ivan Mrva**

STALO SA V JÚLI A V AUGUSTE

29. júna – 3. júla 1995 na pozvanie Konferencie biskupov Slovenska, prezidenta SR a predsedu vlády SR pápež Ján Pavol II. vykonal päťdňovú pastoračnú návštevu v Slovenskej republike. Navštívil Bratislavu, Nitru, Šaštín, Košice, Prešov, Levoču a Vysoké Tatry.

1. júla 1947 na tradičnej púti na Mariánskej hore v Levoči, tentoraz s mnohými krížmi, sa zúčastnilo vyše 130 000 veriacich. Táto púť sa stala každoročnou manifestáciou viery a nepriameho protestu proti bezbožnému režimu napriek všetkým prekážkam, ktorými sa komunisti usilovali znemožniť, alebo aspoň obmedziť tento prejav viery a nádeje slovenských katolíkov.

3. júla 1945 SNR vydala nariadenie o prepúšťaní osôb štátne nespohľadlivých zo súkromných služieb.

3. – 4. júla 1945 bolo z katolíckeho univerzitného internátu Svoradov v Bratislave uväznených 64 študentov.

7. júla 1946 vedenie Benešovej Národnosocialistickej strany vypracovalo tajný dokument – Memorandum o Slovensku, v ktorom dopodrobna rozviedlo plány na duchovnú a mocenskú asimiláciu a etnicko-politickú likvidáciu slovenského národa.

11. júla 1951 Národné zhromaždenie schválilo zákon o ochrane štátnych hraníc. Na tomto základe pohraničná polícia mohla strieľať do občanov, ktorí sa pokúšali odísť za hranice štátu.

14. júla 1949 Štátny súd v Bratislave na základe obžaloby prokurátora Ondreja Ujhelyiho zo dňa 22. mája 1949 odsúdil 6 mladých Slovákov členov Bielej légie, ktorej cieľom bolo obnovenie slovenskej štátnosti. Augustín Lednický ako vedúci skupiny bol odsúdený na trest smrti a bol aj popravený. Na doživotné väzenie boli odsúdení dvaja 21-roční Milan Michal Biščo a Štefan Erlach; Anton Petrek dostal 25 rokov a Ján Ganišín 15 rokov väzenia. (Pri novom súdnom konaní na Krajskom súde v Banskej Bystrici 6. septembra 1990 boli rozsudky zrušené a všetkých uznali za nevinných.)

14. júla 1950 vládnym nariadením č. 112/1950 komunistická vláda zrušila všetky diecézne semináre (cirkevné školy pre prípravu na kňazstvo) aj rehoľné vysoké školy bohoslovnia

a zriadila na Slovensku jedinú bohosloveckú vysokú školu, ktorú nazvala Rímskokatolícka cyrilometodejská (sic!) bohoslovecká fakulta v Bratislave. Dozor nad touto fakultou zverili Štátnemu úradu pre cirkevné veci.

17. júla 1960 vo väzení v Leopoldove zomrel utýraný gréckokatolícky prešovský biskup Pavol Peter Gojdič. Pápež Ján Pavol II. ho v roku 2001 vyhlásil za blahoslaveného mučenika, ktorý podstúpil smrť za svoju vieru.

17. júla 1992 SNR schválila Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky, ako základný dokument suverénnosti štátu slovenského národa.

20. júla 1950 začala Štátna bezpečnosť deportovať aj diecéznych kňazov, najmä farárov, zo všetkých krajov Slovenska do koncentračného tábora v Mučeníkoch (neskôr – že by aj preto? – premenované na Sládečkovce). Za týždeň tam deportovali vyše 150 kňazov.

21. júla 1948 bola zákonom č. 213/1948 zlegalizovaná protiprávna činnosť Akčných výborov. Jej výsledkom bolo medzi iným prepustenie 28 000 občanov zo štátnych a verejných služieb, vylúčenie z vysokých škôl asi 7 000 študentov a nepriamo aj začiatok mohutnej emigračnej vlny, ktorá do roku 1950 priviedla asi 25 000 občanov k tomu, aby hľadali útočisko v západných krajinách, neraz s rizikom straty vlastného života.

28. júla 1914 Rakúsko-Uhorsko vypovedalo vojnu Srbsku. To bol začiatok prvej svetovej vojny. Podľa odhadov sa postupne zúčastnilo na vojnových operáciách asi 400 000 Slovákov.

V júli 1949 pokračoval masívny odpor veriacich proti zatýkaniu kňazov. V Lutile 2. júla a v Borskom Sv. Mikuláši 3. a 8. júla. Podľa prof. Vnuka celkove sa takéto vzbury stali asi v 60 obciach a na celom Slovensku to bolo asi 25 000 ľudí. Trestné oznámenia boli podané proti 1 136 osobám, z nich bolo odsúdených 467 spolu na 546 rokov, 6 mesiacov a 27 dní. Oslobodených bolo 289 ľudí, mnohí dostali podmienené tresty. „Vzbury“ proti tzv. Katolíckej akcii boli najmasovejším prejavom odporu obyvateľstva proti komunistickému režimu do roku 1989.

4. augusta 1965 zomrel spišský

biskup Ján Vojtaššák v nemocnici v Říčanech pri Prahe.

12. augusta 1919 na zhromaždení v Žarnovici Andrej Hlinka predstavil text Pittsburskej dohody.

13. – 15. augusta 1933 sa v Nitre konali veľké Pribinove slávnosti na 1100. výročie posvätenia prvého kostola na Slovensku, ktorý dal postaviť knieža Pribina.

K zhromaždených desaťtisícim veriacich prehovoril z tribúny Andrej Hlinka, ktorý slávnostne vyhlásil: „Slováci už na úsvite dejín Slovanov mali svojho vladára Pribinu. Boli sme teda už vtedy národom slobodným, samobytným, svojráznym, národom kresťanskej a slovenskej kultúry. Kým iné národy slovanské v tých časoch nedospeli ešte k dostatočnej kresťanskej vzdelanosti, my, Slováci, žili sme už ako národ kresťanský a slobodný.“

20. – 21. augusta 1968 vojská piatich komunistických štátov Varšavskej zmluvy bez vypovedania vojny vtrhli v noci do Československa, obsadili jeho územie a zmocnili sa kontroly štátu.

22. augusta 1936 maďarský ríšsky správca Miklós Horthy počas svojho stretnutia s kancelárom Nemeckej ríše Adolfom Hitlerom zdôraznil, že „predovšetkým treba zničiť Československo (...) Verím, že naša nádej nie je neopodstatnená a že v prípade spomenutého úroku v krátkom čase obsadíme celé územie Horného Uhorska.“

23. augusta 1945 SNR vydala nariadenie č. 105/1945 o zriadení pracovných táborov pre osoby odsúdené na základe retribučného súdництва.

29. – 31. augusta 1950 komunistický režim realizoval tzv. Akciu R, ktorá znamenala násilné deportácie veľkej časti rehoľných sestier zo 137 slovenských kláštorov do 16 koncentračných táborov.

30. augusta 1944 prezident SR Jozef Tiso vo svojom rozhlasovom prejave zdôraznil, že „slovenská štátna samostatnosť sa zrodila z nepopierateľného prirodzeného práva slovenského národa na vlastný život“.

31. augusta 1944 vojenské vedenie povstalcov v Banskej Bystrici žiadalo Československé ministerstvo národnej obrany v Londýne o bombardovanie Bratislavy.

Okupácia v Dóme sv. Martina

Pred šiestimi rokmi vyšiel vo Svedectve č. 7-8/2017 rozhovor s Petrom Seleckým pod názvom Chcel byť kňazom, stal sa organistom. Dnes už nie je medzi nami. Bude nám veľmi chýbať jeho vždy usmiata tvár, večný optimizmus. Na udalosti z 21. augusta 1968 si takto zaspomínal:

„Bol to môj domovský kostol (Dóm sv. Martina v Bratislave). Do konca rok pred okupáciou som zastupoval kostolníka. A vtedy ma oslovil starší pán, predstavil sa ako doktor Juraj Malinský, že pochádza z Ružomberka a bol osobným zubným lekárom Andreja Hlinku. Chcel sa dostať do krypty. Vtedy boli krypty neosvetlené, plné stáročnej špiny. So sviečkami v rukách sme do nej vstúpili a prišli sme k rakve vo výklenku, kde je pochovaný Jozef Ignác Bajza. Tam sme našli aj kovovú truhlu, o ktorej Malinský povedal, že patrí Andrejovi Hlinkovi. Otvorili sme ju, ale vnútri bola iba prázdna sklená rakva. Potom sme takmer rok s bratom Tonom krypty čistili, zaviedli sme tam elektrické osvetlenie, až prišiel 21. august.

Rusi vtrhli do Dómu a kostolník okamžite odovzdal kľúče na farskom úrade, že tam robiť nebude. Každú chvíľu tam totiž okupované vojská robili prehliadku. Poverili mňa a týždeň som mal kľúče v byte na Šandorovej ulici, kde sme vtedy bývali. Asi po týždni som išiel do sakristie po nejaké veci. Kostol som zvnútra zamkol. A odrazu

Peter Selecký

som počul dupot čižiem na chóre. V tom čase sa robila rekonštrukcia veže a oni sa dostali dovnútra cez lešenie. Pomyslel som si, to je môj koniec. Ja, sám, zamknutý v kostole...Potichučky som vyšiel von a všimol som si, že na hrade sú tri delá a vojaci sledujú pohyb okolo Dómu. Jedno delo bolo namierené na vchod Dómu, druhé na teologickú fakultu a tretie na mesto. Pozerali ďalekohľadom, takže ma museli vidieť, ale nič sa nestalo. Neskôr som zistil, že v kryptách sa strieľalo. Rakva Andreja Hlinku bola prestrelená. Dnes sa nachádza v mauzóleu a priestrel pekne vidno. Poduška, na ktorej kedysi spočívalo telo Andreja Hlinku, bola poprepichovaná ruským bodákom. Z kaplnky sv. Anny je vchod do separátnej hrobky nejakého grófa. Spustil som sa do nej, rakvu som našiel úplne rozstrieľanú ruskými nábojmi.“ (zel)

Rozlúčka s Milkou

Milka Malacká bola neodmysliteľnou súčasťou našej organizácie od jej vzniku. Pri jej rakve na cintoríne v Šenkviaciach, kde ju pochovával duchovný PV ZPKO Ján Košiar, o.i. povedal: „My starší, čo si pamätáme aj roky pred 1989, vieme svoje. Aj Milka. V mladosti ju iste mnohí chceli. Ona si však vybrala za manžela Antona Malackého, politického väzňa, ktorý poznal zvnútra väzenie v Leopoldove, Ilave, na Pankráci, v Ruzyni i jáchymovské a příbramské uránové bane. Tonka

S pani Milkou Malackou sa lúčili členovia PV ZPKO.

Foto archív

som tu pochoval, ak si dobre pamätám, 15. decembra 2020.

Tonko sa po prepustení z väzenia zamestnal v bratislavskej Meopte, vypracoval sa na špičkového odborníka v oblasti premietacích prístrojov a zariadení. Bol aj autorom dvoch paten-

tov. Zostal však záujmovou osobou ŠtB a až po roku 1989 sa stal skutočne slobodným človekom.

Milka stála po jeho boku od roku 1957. V neľahkých časoch vychovali dvoch synov Ľubomíra a Tibora. Keď sa po novembri 1989 Tonko stal aj jedným z prvých členov Konfederácie politických väzňov Slovenska, dnes organizácia Politický väzni Zväz protikomunistického odboja, manželka Milka sa stala, dovoľím si povedať dušou tejto organizácie. To hovorím nie z počutia, ale z osobnej skúsenosti. Preto bude, veríme a dúfame, veľká jej odmena v nebeskom kráľovstve. Určite väčšia ako všetky pozemské ľudské pocty.“

(red)

Zomrel Peter Chromý

Vo štvrtok 22. júna 2023 zomrel po náhlej chorobe predseda KPVS Peter Chromý. Funkciu predsedu organizácie zastával necelý rok. V roku 2017 mu ÚPN priznal postavenie účastníka protikomunistického odboja, ako aj postavenie veterána protikomunistického odboja. **Češť jeho pamiatke!**

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Minister vnútra SR Roman Mikulec sa rozhodol, že rezort už nebude viac financovať náš časopis Svedectvo a radikálne znížil našej organizácii výšku štátnej dotácie. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak ne-

bude vychádzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdu podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na číslo účtu: SK74 3100 0000 0040 0012 8109, alebo sa kontaktujte na tel. číslo: 02-52 63 81 56.

Darcom úprimne ďakujeme.
Vedenie PV ZPKO
a časopisu Svedectvo

PRIPOMÍNAME SI

V júli si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

55 rokov

Ing. Janka Ďuricová, Heľpa 12.7.1968

60 rokov

Ivan Slámka, Ilava 20.7.1963

65 rokov

Marián Lacko, Žilina - Budatín
13.7.1958

Júlia Vojenčiaková, Nitra - Krškany
16.7.1958

Anna Plesníková, Nitra 20.7.1958

70 rokov

Mária Tureková, Jablonov 2.7.1953

Kamil Bednár, Trstená 17.7.1953

75 rokov

Elena Zelenayová, Bratislava 7.7.1948

Antónia Halenárová, Bratislava
16.7.1948

Jozef Vojtek, Bratislava 25.7.1948

82 rokov

Štefan Gombár, Zvolen 14.7.1941

Ján Škulec, Levoča 15.7.1941

83 rokov

Rozália Bafrncová, Bratislava 9.7.1940

84 rokov

Mária Novotná, Levoča 6.7.1939

Karol Kubričan, Bánovce nad Bebravou
15.7.1939

85 rokov

Oľga Gregušová, Bratislava 19.7.1938

86 rokov

Magdaléna Sotáková, Trebišov
21.7.1937

Judita Očkajáková, Žilina 31.7.1937

87 rokov

Marta Šinálová, Medzibrodie n/O.
13.7.1936

Gejza Laktiš, Topoľčianky 13.7.1936

91 rokov

Pavol Šandorfi, Trenčín 1.7.1932

97 rokov

Viliam Žofčík, Rudina 23.7.1926

Jubilantom srdečne blahoželáme

* * *

V auguste si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

40 rokov

Mgr.art. Peter Barta, Nitra 28.8.1983

50 rokov

Radovan Ottmar, Trnava 21.8.1973

55 rokov

Ing. Gabriel Smatana, Bratislava
7.8.1968

60 rokov

Roman Jesenský, Košice 5.8.1963

Pavol Turčina, Dolný Kubín 17.8.1963

Tomáš Konc, Bratislava 24.8.1963

75 rokov

d.p. Štefan Herényi, Bratislava
27.8.1948

80 rokov

Jela Boboková, Banská Bystrica
5.8.1943

Mária Balážová, Nitra 22.8.1943

81 rokov

Ing. Elena Majtánová, Martin
19.8.1942

85 rokov

Zdena Báčiková,
Bánovce nad Bebravou 5.8.1938

Anton Papfy, Michalovce 31.8.1938

86 rokov

Ružena Putnoková, Banská Bystrica
2.8.1937

Mária Šidová, Ružomberok 2.8.1937

87 rokov

Cecília Tarnóczyová, Nováky
28.8.1936

88 rokov

Štefan Novák, Košice 8.8.1935

89 rokov

Karol Körmöczy, Žiar nad Hronom
23.8.1934

91 rokov

Ladislav Gerö, Nitra 7.8.1932

93 rokov

Anna Viteková, Žilina 9.8.1930

Štefan Števek, Bratislava 18.8.1930

Pál Šebok, Štítnik 28.8.1930

Vojtech Brázdovič, Bratislava
29.8.1930

94 rokov

Helena Hlbocká, Piešťany 17.8.1929

Jubilantom srdečne blahoželáme

PRISPELI NA SVEDECTVO

JUDr. Peter Brňák, Bratislava 50 EUR

Michal Malatinský, Bratislava 10 EUR

MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava
20 EUR

Aľžbeta Tomachová, Bratislava 30 EUR

Karol Kubričan, Bánovce nad Bebravou
30 EUR

Martin Lacko, Modrová 20 EUR

Dp. Jozef Marko, Dobrá Voda 100 EUR

JUDr. Bartolomej Kaščák,
Vranov nad Topľou 80 EUR

Ľudovít Bátor, Prievidza 30 EUR

Emil Vontorčík, Nitra 15 EUR

Ing. Vladimír Mišala, Dolný Kubín 50 EUR

Ing. Ivana Mravcová, Ivanka pri Dunaji
26 EUR

Bohuznámy, Bratislava 50 EUR

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 86 rokov, 22. júna 2023, zomrela **Emília MALACKÁ**, členka našej organizácie od roku 1990 a dlhodobá obetavá pracovníčka predsedníctva PV ZPKO. Posledná rozlúčka so zosnulou sa konala na cintoríne v Šenkviaciach 26. júna 2023.

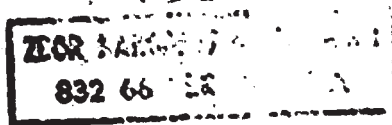

† Vo veku 74 rokov, 11. júla 2023, zomrel **Peter SELECKÝ**, člen bratislavskej pobočky PV ZPKO. Posledná rozlúčka so zosnulým bola 17. júla 2023 v Bratislavskom krematóriu, kde roky hrával na orgáne.

Pozostalým vyslovujeme úprimnú sústrasť

UPOZORŇUJEME

■ Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 12.00 hod.** Upozorňujeme našich členov, že mimo úradných hodín sa telefonicky nedovoľujú do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.

Počiatka

Poštovné paušalizované

HAVRILLA Vladimír

Bratislava

Hlboká š. 1.

Cj. KR-0 7/1

v Bratislave dňa 18.6. 1984

Dostavte sa dňa 22.6. 1984 19 o hod. 8,00

do budovy KS ZNB

v Bratislave ulica Februárového víťazstva 45

miestnosť

za účelom služobným

(tu zlepte - nezosiťte)

So sebou si zoberte občiansky (alebo iný jeho nahradzujúci) preukaz, toto predvolanie a nasledujúce doklady:

Ak sa nemôžete dostaviť v stanovenú dobu, zavolaťte na telefónne číslo 62001 31-45 aby sme mohli s vami dohodnúť iný termín.

Ak sa nedostavíte bez dostatočného ospravedlnenia alebo bez závažných dôvodov, môžete byť predvedený(á) (§ 19 odst. 7 zákona o ZNB; § 42 odst. 1 správneho poriadku) a potrestaný(á) poriadkovou pokutou až do výšky 200 Kčs (§ 45 odst. 1 správneho poriadku).

T ZNV SSR č. 1829-2

podpis